

§ 1 Vuxenutbildningen, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 och utbildningsutskottets betänkande nr 16.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Centerns representanter har tidigare i debatten redovisat vår syn på vuxenutbildningen och nödvändigheten av att satsa resurser på att överbrygga de utbildningsklyftor som finns, dels mellan generationer, dels mellan de individer som haft möjlighet till längre utbildning och de som av sociala, ekonomiska och geografiska skäl endast fått en kort utbildning. Låt mig bara understryka att vi anser att den här satsningen på vuxenutbildning måste rikta sig till alla korttidsutbildade.

Från centerns sida är vi positiva till förslaget om ett speciellt studiestöd för vuxenstuderande. Frågan om utformningen av detta stöd har under många år utretts av en speciell kommitté, SVUX. Efter att ha prövat och diskuterat olika uppläggningar stannade SVUX för en konstruktion med ett särskilt vuxenutbildningsbidrag tillsammans med ett i vissa avseenden modifierat studiemedelssystem. Remissinstanserna hade inga större invändningar mot förslaget, utan var tvärtom mycket positiva.

Propositionen går en helt annan väg. Man knyter samman vuxenutbildningsstödet med den nya konstruktionen för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen. Fördelen med en sådan konstruktion är att man inom de i propositionen angivna gränserna erhåller ett bidrag som innebär att man kan behålla ungefär samma konsumtionsstandard som innan studierna påbörjades. Men det finns också ett mycket starkt skäl emot ett bidrag utformat på det här sättet. Ett bidragssystem uppbyggt med utgångspunkt i inkomstbortfallsprincipen innebär att man konserverar de skillnader i konsumtionsstandard som finns. Den som före studiernas påbörjande haft lägre inkomst får ett sämre studiestöd än den som haft goda inkomster.

I propositionen föreslås ett vuxenutbildningsstöd som före skatt kan variera mellan högst 2 860 kr. per månad och lägst 1 980 kr. per månad. Med SVUX modell och omräknat mot nuvarande basbelopp skulle motsvarande bidrag utan avseende på tidigare inkomst, men med hänsyn till antal år på arbetsmarknaden, kunna utgå med 2 078 eller 2 438 kr. per månad. Dvs. de med låga inkomster skulle få ett större disponibelt belopp och de med högre inkomster ett något lägre belopp än enligt propositionens förslag.

Den samvariation som i dagens samhälle finns mellan kort utbildning och låg lön gör att det enligt vår uppfattning i ett läge där resurserna är begränsade är viktigast att satsa på att stimulera de lågavlönade till fortsatta studier. Den extra stimulans som ett något högre disponibelt belopp per månad kan utgöra tycker vi i detta fall är välmotiverad. Belastningen på den enskilde genom en något högre låneandel bör, efter den reformering av återbetalningssystemet som föregående års riksdag beslutade om, inte bli alltför tung. Lånebeloppet kommer nämligen enligt vårt förslag att ligga på drygt 1 100 kr. per månad och enligt propositionen på mellan 700 och 1 000 kr. per månad. Skillnaderna i skuldsättning mellan de bägge systemen blir alltså i realiteten inte så stora.

Det viktigaste skälet för centern att kräva ett system uppbyggt enligt SVUX välgenomarbetade och remissbehandlade förslag i stället för propositionens är alltså att vi inte anser det rimligt att införa ett inslag i det studiesociala systemet som bygger på inkomstbortfallsprincipen och därigenom ger dem med högre inkomst ett större bidrag än de verkligt lågavlönade. Skall vi någonsin kunna överbygga de klyftor som finns i vårt samhälle, måste studiestödet vara enhetligt och inte favorisera vissa högre inkomstlägen.

I propositionen föreslås också ett tim- och dagstudiestöd som skall utgå vid olika typer av kortare utbildning. Det är en viktig del av förslaget till vuxenstudiestöd. För många som är tveksamma om sina möjligheter att klara längre studier är studiecirkeln eller en ämneskurs på folkhögskolan en början som kan ge en puff för vidare studier. Som vi har bedömt det är de föreslagna storlekarna på dag- och timstudiestöd rimliga och bör kunna bidra till att ge korttidsutbildade ökade möjligheter att utnyttja erbjudna utbildningstillfällen.

Först ett konstaterande: Dessa bidrag kommer att utgå med samma belopp oavsett den egna inkomstens storlek. De följer alltså den princip centern pläderat för när det gäller studiestöden för längre studier.

Så långt är allt bra. Men bidragen bör också indexregleras så att de följer kostnadsutvecklingen i samhället. Utskottet säger att de bör bli föremål för fortlöpande omprövning. Men med kännedom om hur lång tid det brukar ta innan en sådan omprövning görs, och mot bakgrund av den vikt vi tillmäter satsningen på korttidsutbildade, menar vi att det är nödvändigt med en indexreglering redan från början. En ytterligare anledning är den koppling till arbetsgivaravgiften som finns. Intäkterna från avgiften blir större när lönerna stiger, och då bör även dessa bidrag följa med.

I propositionen görs en begränsning så att dag- och timstöd endast skall kunna utbetalas till arbetstagare. Den begränsningen, som herr Carlsson i Vikmanshyttan redan har berört, kan vi inte acceptera. Det finns stora grupper korttidsutbildade även bland andra grupper som också behöver få del av denna satsning. Exempel på dessa är hemarbetande, småföretagare, lantbrukare och fiskare. Det är lika väsentligt att de grupperna ges möjligheter att ta del av samhällets utbildningsinsatser.

Många av dessa människor måste för att kunna delta i studier betala en ersättare eller bekosta barntillsyn. Det finns ingen anledning att begränsa bidragen till endast vissa grupper av befolkningen. Utskottet säger att detta är nödvändigt i nuläget när endast ett begränsat antal studiestöd står till förfogande. Vi kan inte acceptera en sådan klar diskriminering av stora grupper i vårt samhälle.

Centern har accepterat en utbildningsavgift på 0,15 %, men vi anser att hela beloppet skall utnyttjas för studiesociala ändamål. Det innebär bl. a. att antalet dag- och timstudiestöd redan från början kan fördubblas. Gruppen arbetstagare kommer alltså enligt vårt förslag att ha tillgång till minst lika många dag- och timstudiestöd även vid ett bifall till den av oss föreslagna utvidgningen till andra grupper.

Det tillgängliga antalet studiestöd kommer dock enligt vårt förslag om en fördubbling att till en början vara starkt begränsat. Till detta kommer att den som en gång har beviljats särskilt vuxenutbildningsstöd för viss utbildning och som fullföljer utbildningen alltid kommer att ha företräde till fortsatt stöd. Eftersom antalet terminskurser är relativt litet, innebär detta att de föreslagna vuxenstudiestöden för längre studier kommer att vara intecknade för ett antal terminer. Andra studerande kan erbjudas det särskilda vuxenutbildningsstödet endast om nya resurser satsas. Vi anser det därför nödvändigt, om det här verkligen skall bli en satsning på vuxna korttidsutbildade, att få en snabb utbyggnad under de närmaste åren. Därför begär vi att i nästa års budgetproposition få ett förslag om den fortsatta utbyggnaden av de olika stödtyperna.

Med det här anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationerna 2, 5, 7, 32 och 34 vid socialförsäkringsutskottets betänkande.

I samma betänkande behandlas även förslag till ändringar i studiemedelssystemet. Jag skall kortfattat motivera de reservationer av utskottets centerledamöter som berör dessa avsnitt.

Många, både äldre och yngre, föredrar att bedriva sina studier på deltid och på detta sätt kombinera arbete – ute eller hemma – med studier. Den möjligheten har också vidgats under senare år genom att t. ex. allt fler utbildningsanordnare erbjuder kurser, speciellt avpassade för deltidsstuderande. Det nuvarande sättet att begränsa rätten till studiemedel medför att man kan erhålla sådana under åtta år, oavsett om man läser på hel- eller deltid. Det innebär att en deltidsstuderande endast kan få ut studiemedel för hälften av den effektiva studietiden jämfört med den som studerar på heltid. Detta är till klar nackdel för många vuxenstuderande. Vi menar att det enda rätta är att sätta en beloppsgräns för vad som kan erhållas i studiemedel. Sedan är det den enskildes ensak om han eller hon vill utnyttja detta för heltidsstudier under kortare tid eller för deltidstudier under betydligt längre tid.

Reglerna för behovsprövning mot egen inkomst har utretts och diskuterats åtskilliga gånger sedan studiemedelssystemet infördes. Några mer betydelsefulla ändringar har dock inte genomförts. Enligt vår uppfattning har SVUX här hittat en genialt enkel princip. Man föreslår att

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

summan av studiemedel under ett halvår och hälften av den egna inkomsten under samma halvår skall få uppgå till högst ett basbelopp. Men att införa en sådan för den enskilde helt begriplig begränsningsregel i detta näst intill obegripliga system tilltalar tydligen inte departementschefen. I stället går han vidare mot ett alltmer komplicerat system med en nedbrytning i 15-dagarsmoduler, procentsatser som 7,78, 1,39 osv. Vi anser att den av SVUX föreslagna principen är ett klart överlägset sätt att i en begriplig form uttrycka en behovsprövning mot den egna inkomsten. Den föreslagna gränsen är dock för låg; den innebär att man även vid helt normala ferieinkomster får en reducering av utgående studiemedel. Gränsen bör därför sättas vid 1,25 basbelopp.

Att införa den här principen utan en total överarbetning av systemet i en helt annan riktning än departementschefens är dock inte möjligt utan att komplicera tillvaron ännu mer. Vi har därför anslutit oss till de krav som rests i andra motioner och som även centern pläderat för tidigare år, nämligen en höjning av fribeloppsgränsen till 55 % av basbeloppet per kalenderhalvår och en sänkning av reduceringsfaktorn från 2/3 till 1/2.

De här föreslagna ändringarna i reglerna för behovsprövning mot egen inkomst medför självfallet motsvarande följdändringar när det gäller deltids- och korttidsstuderande.

I de nuvarande reglerna för tilldelning av studiemedel görs en skillnad mellan statskommunalt och statligt bostadstillägg. Det statliga räknas som inkomst medan det statskommunala inte gör det. Detta är en för den enskilde studerande obegriplig skillnad. Utskottet hävdar att det är rimligt att vid den här aktuella behovsprövningen beakta även sådant inkomstprövat samhällsstöd som i de individuella fallen innebär en inkomstförstärkning och inte är avsett för ett speciellt ändamål. Men det är ett skäl som inte håller. Då borde t. ex. även det allmänna barnbidraget räknas som inkomst. Vi vidhåller att nu gällande regler är inkonsekventa och att varken statskommunalt eller statligt bostadstillägg bör betraktas som inkomst i det här fallet.

Det är enligt vår uppfattning rimligt att de återbetalningspliktiga studiemedlen får avräknas som skuld vid både tilldelning och återbetalning av studiemedel och att således förmögenhetsbegreppet blir entydigt. En sådan princip föreslogs också av 1968 års studiemedelsutredning. Dessutom skulle den av oss i reservationen 19 föreslagna förändringen innebära en anpassning till gällande förmögenhetslagstiftning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 14, 15, 18 och 19 vid socialförsäkringsutskottets betänkande.

I reservationen 22 behandlas förmögenhetsberäkningen i det ekonomiska underlaget för inkomstprövat tillägg i studiehjälpssystemet. Många ungdomar vilkas föräldrar driver rörelse av olika slag – familjejordbruk, handel eller liknande som kan ge en låg beskattningsbar inkomst men som fordrar ett relativt stort driftkapital – går miste om detta inkomstprövade tillägg genom att driftkapitalet räknas som förmögenhet och läggs

till grund för prövningen. Utskottet hänvisar till pågående utredningar. Vi menar att en justering här genom en sänkning av procentsatsen kan genomföras omedelbart och jag yrkar därför bifall till reservationen 22.

Låt mig vidare, herr talman, säga några ord om den studiesociala utredning som riksdagen beställde i maj förra året och som ännu inte tillsatts. Utbildningsministern har med jämna mellanrum – senast i dag – aviserat att den snart skall tillsättas, men ännu har så inte skett. Det verkar nästan som om departementet på allt sätt försöker förhålla den här utredningen. Det är märkligt att det skall ta så lång tid att få i gång denna nödvändiga och viktiga översyn av hela det studiesociala systemet.

Utredningen bör, som vi anför i det särskilda yttrandet, göra en allsidig och förutsättningslös översyn av hela det studiesociala systemet och samordna de studiesociala villkoren för ungdomar och vuxenstudierande i ett system som ger tillfredsställande utfall för bägge grupperna. I bilden måste då finnas med att skillnaderna mellan de ungdomsstudierande som fullföljer sina studier i en följd och de vuxna som efter några års arbete återupptar studierna inte är särskilt stor. I bägge kategorierna finns såväl ensamstående studierande som studierande vilka bildat familj och har försörjningsplikt mot denna.

Enligt vår uppfattning är det dessutom två frågor som utredningen med förtur måste lösa. Den ena gäller prövningen mot makes/makas inkomst och förmögenhet. Vår principiella uppfattning är att varje individ i ekonomiskt avseende är självständig. Därför bör prövningen bort. Samtidigt är dock kostnaden så stor, att vi accepterar att detta inte kan ske på en gång. Den nu föreslagna höjningen av fribeloppsgränsen ser vi som ett steg mot en successiv avveckling.

Den andra frågan gäller åldersgränsen för övergång mellan studiehjälpen och studiemedelssystemet. Många ungdomar som inte bor hemma och inte heller får underhåll från föräldrarna är ändå för storleken på sitt studiestöd beroende av deras inkomst och förmögenhetstillgångar. Speciellt komplicerat har det visat sig bli med den splittrade familjebild som i dag finns. De tillämpningsföreskrifter som CSN utfärdade i januari innebar att man i många skolor fick ta in en ny omgång uppgifter på samtliga elever mellan 18 och 20 år och gå igenom deras familjesituation för att kunna avgöra vilket studiestöd de var berättigade till. Gränsen bör därför snarast samordnas med myndighetsåldern, dvs. sänkas till 18 år.

Herr talman! Debatten i dag har varit lång, och därför skall jag in-skränka mig till det som jag nu anför.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 behandlas vissa frågor som sammanhänger med det s. k. studiemedelssystemet, och i anslutning till motionen 1214 av herr Nyquist och mig skall jag nu ta upp ett par punkter som knyter an till studiemedelssystemet.

Den första punkten gäller studiemedlens storlek. Om man skall ta

ställning till studiemedlens totalbelopp tror jag att man måste ställa sig frågan: Vilken levnadsnivå bör en vuxen heltidsstuderande i vår tid ha rätt till? Om man då beaktar att både SVUX-reformen, som vi i dag diskuterar, och U 68-reformen, som vi kommer att diskutera i morgon, avser att öka antalet vuxenstuderande jämfört med nu, så måste man ställa frågan varför regeringen och majoriteten i socialförsäkringsutskottet anser att både totalbeloppet och det kontanta bidraget skall vara lägre nu än under 1960-talet. Vad är det som motiverar att man t. ex. när det gäller den kontanta bidragsdelen nu vill räkna med en lägre standard än den som man i början på 1960-talet fastställde till 25 procent av det totala studiebeloppets storlek? Särskilt måste man fråga hur de yngre socialdemokrater, som för 10–15 år sedan i högslämda ordalag talade om studielön, i dag kan försvara att man sätter studiemedlen och då särskilt bidragsdelen lägre än man gjorde 1963. Det var ju så att när detta system infördes ansåg man – och det medgavs också från regeringen i debatten – att både nivån på studiemedlen, som alltså för att använda dagens terminologi motsvarar 140 procent av basbeloppet, och bidragsdelen, som då fastlades till en fjärdedel av studiemedlen, var låga.

Jag minns att vid studentriksdagen 1958 tillhörde jag dem som förordade ett fifty-fifty-system, och vi som då förordade att studiemedels-systemet skulle byggas upp med ungefär hälften lån och hälften bidrag möttes av rätt mycket kritik – och en smula hånfull kritik – från socialdemokraterna för att vi var så återhållsamma. På den tiden var det reaktionärt att säga att bidragsdelen skulle vara 50 %. Socialdemokraterna hade ju som målsättning att den skulle vara 100 %. Men nu vill de inte ens vara med om att låta bidragsdelen förbli 25 %. Den målsättningen var väl, herr talman, liksom andra socialdemokratiska löften på skol- och utbildningsområdet, ord utan täckning i verkligheten.

För det andra vill jag beröra reglerna för inkomstprövning både beträffande egen inkomst och makes eller makas inkomst. Vi är numera på väg bort från en familjesyn som innebär att man betraktar makarna som ekonomiskt sammanbundna. Vi är på väg mot en individuell behandling av människor oberoende av kön och civilstånd. Då är det ologiskt att låta rätten till studiemedel vara beroende av makens eller makans inkomst och låta återbetalningsskyldigheten vara kopplad till den. Med de relationer mellan könen som dess värre finns i det svenska samhället f. n. kommer sådana regler tveklöst att missgynna kvinnorna. Om man alltså vill skapa mer av rättvisa åt kvinnorna bör man motarbeta den typen av bestämmelser i lagstiftningen. Att varken socialdemokraterna eller centern i dag helhjärtat velat stödja detta krav är kanske typiskt för båda dessa partiers "nygamla" kvinnosyn.

När det gäller avräkningen mot egen inkomst skall man hålla i minnet att de vuxenstuderande som nu skall stimuleras till högskolestudier och som kommer att omfattas av studiemedelssystemet i allmänhet är äldre och dessutom i större utsträckning beroende av egen inkomst för sin försörjning än de studenter som vi hittills har haft inom universitets-

väsendet. Detta är ett starkt, nytillkommande skäl för en ändring av inkomstprövningsreglerna. Att som socialförsäkringsutskottets majoritet på s. 49 i betänkandet påstå att en sådan ändring skulle gynna högre inkomsttagare tycker jag visar att utskottet inte tänker längre än näsan räcker.

Vill man åstadkomma s. k. återkommande utbildning – få fler vuxenstuderande och öppna högskolan för äldre studerande i större utsträckning än nu – kommer många studerande automatiskt att ha högre inkomster än de nuvarande studenterna, som i liten utsträckning är förvärvsarbetande. De studenter som det här studiemedelssystemet i framtiden skall gälla för kommer alltså att vara personer från det aktiva arbetslivet med mer normala förvärvsinkomster. Att då avvisa kravet på ändring av inkomstprövningsreglerna genom att säga att de bara gynnar höginkomsttagarna visar närmast att utskottet inte alls har förstått eller ställt sig bakom syftet med de många reformer på utbildningsområdet som riksdagen nu diskuterar.

Jag vet inte om jag kommer att få svar på det här från företrädare för majoriteten eller från utbildningsministern, som är i kammaren f. n. Har de någon annan mening om att syftet med de studiesociala åtgärderna är att stimulera vuxenstuderande till studier än den som jag har gett uttryck för här, kunde det vara intressant att få reda på detta i dag eller i morgon.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 9, 10, 15 och 16 vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14.

Herr NILSSON i Norrköping (s):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 föreslås flera förbättringar av det studiesociala systemet.

Inom studiemedelssystemet föreslås en höjning av fribeloppsgränsen för makeinkomsten från 200 % av basbeloppet per termin till 250 % per termin. Reformen innebär att makes inkomst kan uppgå till 45 000 kr. utan att reduktion av studiemedel sker. Vidare skall studiebidrag kunna utgå till deltidstuderande i fortsättningen.

Inom studiehjälpsystemet föreslås en höjning av resettillägget. Inkomstprövningsgränserna för de behovsprövade formerna av studiehjälpen föreslås höjda från 26 000 kr. till 28 000 kr.

Inackorderingsstillägget föreslås höjt från 150 kr. till 170 kr. per månad. Vidare föreslås en särskild hemreseersättning för inackorderade elever i gymnasial utbildning. De studerande får två fria hemresor i månaden.

De förbättringar som nu föreslås bör ses mot bakgrunden av att riksdagen förra året beslutade om en rad betydelsefulla studiesociala reformer. Bl. a. höjdes studiebidragsdelen och återbetalningsreglerna förbättrades.

År 1974 beslutade riksdagen på förslag av utskottet att göra en allsidig och förutsättningslös utredning av det studiesociala systemet. Kritiken mot det nuvarande systemet har bl. a. gått ut på att det är komplicerat och svåröverskådligt. Det är därför naturligt att kostnadskrävande och

tekniskt svårbedömda förslag nu hänskjuts till den utredning som tillsätts inom kort.

I reservationen 9 av herr Jonsson i Mora och herr Hagberg i Borlänge föreslås att maximibeloppet för studiemedel skall höjas till 150 % av basbeloppet.

Riksdagen beslutade 1974 att avvisa ett sådant förslag med hänvisning till andra förbättringar som då genomfördes. Beslutet förra året motiverades också av statsfinansiella skäl.

Inte heller i år kan utskottet tillstyrka en höjning av maximibeloppet. Reservanternas förslag kostar statskassan drygt 70 milj. kr., och frågan bör därför övervägas inom den kommande utredningen.

I reservationen 10, som moderaterna, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna står bakom, föreslås en uppräknig och värdesäkring av studiebidraget inom studiemedelssystemet.

Riksdagen beslutade förra året att höja studiebidraget från 1 755 kr. till 1 998 kr. Utskottet uttalade därvid att regelbundna höjningar av bidragsdelen bör ske för att få en anpassning till förändringarna i penningvärde. Utskottet står kvar vid uppfattningen att studiebidraget skall vara beroende av särskilda riksdagsbeslut, då regering och riksdag måste ha en tillfredsställande kontroll över statsutgifterna.

Reservanternas förslag kostar drygt 100 milj. kr., och utskottsmajoriteten är inte beredd att höja bidragsdelen i en situation då riksdagen valt att ge företräde åt reformer som är inriktade på korttidsutbildade.

I vpk-reservationen 11 föreslås en plan för höjda studiebidrag som ett led i en övergång till studielön. Ett system med studielön får betydande samhällsekonomiska konsekvenser och bör därför övervägas i utredningen. Man kan också diskutera vilka effekter studielön har ur jämlikhets-synpunkt. Får vi en utjämning av löner och levnadsstandard, eller kommer klyftorna att öka? Det är väl en fråga som utredningen bör fundera på.

Vpk vill i reservationen 12 slopa återbetalningsskyldigheten för barn-tillägg och extra studiemedel vid dubbel bosättning.

Utskottet står här kvar vid sin tidigare uppfattning. Att slopa återbetalningsskyldigheten för barntilläggen innebär att studerande gynnas i förhållande till andra grupper på ett sätt som inte kan motiveras. Även det andra kravet i vpk-reservationen får till konsekvens att en student-grupp gynnas.

Moderaterna vill i reservationen 13 ha en uppdelning av studiemedlen på flera utbetalningstillfällen. Detta skulle skapa förutsättningar för god ekonomisk planering, menar reservanterna. En förändring i linje med reservanternas förslag kan komma, när det föreligger tekniska förutsättningar i form av ADB-teknik.

Centern vill i reservationen 14 att studiemedel inte skall beviljas med högre belopp än att den sammanlagda återbetalningsskyldigheten blir högst 10 basbelopp. Förslaget skulle gynna deltidsstuderande, enligt reservanterna.

Centerreservationen överensstämmer med vad SVUX föreslagit, men utredningsförslaget förutsatte tillgång till ADB-teknik. Med hänsyn till detta och till frågans tekniska karaktär bör frågan om begränsning av det totala studiemedelbeloppet övervägas i den kommande utredningen.

Reservationerna 15, 16 och 17 tar upp behovsprövning mot egen och makens inkomst och förmögenhet vid studiemedelstildelning. Som utskottet framhåller är detta frågor som är aktuella för den aviserade utredningen.

Bakom reservationen 15 står samtliga borgerliga partier. Det finns starka skäl för utredning av behovsprövning mot egen inkomst innan man lindrar den. Dels är det en resursfråga, dels gäller det att finna en konstruktion av reglerna som är acceptabel ur rättvisesynpunkt, eftersom ett slopande av prövningen mot egen inkomst gynnar personer som har goda möjligheter att skaffa sig inkomster.

När det gäller principen att makarna skall betraktas som ekonomiskt självständiga rättssubjekt är utskottsmajoriteten och reservanterna ense. Majoriteten vill emellertid utreda frågan för att få en lösning som är rättvis ur alla synpunkter.

I reservationen 18 går centern emot att statligt bostadstillägg räknas som inkomst vid studiemedelstildelning. Eftersom det statliga bostadstillägget inte är direkt kopplat till hyran utan är ett konsumtionsstöd ser utskottsmajoriteten inga skäl att ändra nuvarande bestämmelser.

När det gäller reservationen 19 kvarstår utskottet vid den tidigare uppfattningen att berättigade invändningar knappast kan riktas mot att man vid förmögenhetsberäkningen inte avräknar återbetalningspliktiga studiemedel. Frågor av den här karaktären bör som jag tidigare nämnde prövas av utredningen. Detsamma gäller reservationen 20, där moderata samlingspartiet kräver att avgiftsunderlaget skall fastställas oberoende av makes inkomst och förmögenhet. Här är bl. a. kostnadsfrågan inte utredd.

I reservationen 21 av herr Hagberg i Borlänge föreslås att inkomstprövat och behovsprövat tillägg bör uppräknas väsentligt samtidigt som inkomstgränserna höjs och åldersgränsen ändras.

Utskottet anser att den nuvarande kopplingen mellan inkomstgränsen vid behovsprövade stödformer och reglerna för statliga bostadstillägg bör bibehållas. Nämnas bör att reglerna för beviljande av statliga bostadstillägg f. n. utreds av bostadsutredningarna. Förslaget i propositionen innebär en anpassning till de förändrade gränserna för statliga bostadstillägg. Med hänvisning till sambandet med statliga bostadstillägg avstyrker utskottet de motioner som ligger till grund för reservationerna 21 och 22.

I reservationerna 23 och 24 föreslås att inackorderingstillägget höjs till 195 resp. 250 kr. per månad. Samtliga borgerliga partier står bakom reservationen 25, där man föreslår att inackorderade elever inom egen gymnasierregion får rätt till en fri hemresa per vecka samt att inackorderade elever utanför den egna gymnasierregionen bör få fria hemresor

två gånger per månad eller högst 18 hemresor för ett läsår om nio månader.

Utskottet stöder förslaget i propositionen om att inackorderingstillägget bör höjas till 170 kr. per månad. Förslaget bör ses mot bakgrunden av att ersättning för hemresor i fortsättningen kommer att utgå till inackorderade elever. Det är nu angeläget att undersöka vilka de verkliga kostnaderna är för inackorderade elever, innan ytterligare förbättringar genomförs. När det gäller hemresor innebär propositionens förslag, som utskottsmajoriteten tillstyrker, att rätt till hemresor ges alla inackorderade elever, medan riksdagsbeslutet 1973 endast gäller elever som går i egen gymnasieregions skola. Utskottet föreslår dessutom att nästa riksmöte föreläggs förslag om ökade möjligheter till besök i föräldrahemmet.

Då frågan om hemresor för inackorderade elever utreds av CSN avstyrker utskottets majoritet bifall till förslaget i reservation 25. Därtill kommer att man kan ifrågasätta den tekniska lösning som reservanterna förordar.

I vpk-reservationen 29 föreslås en utredning om studielön. Detta krav har återkommit flera gånger i dagens debatt. Denna fråga bör, som jag tidigare var inne på, kunna övervägas av den aktuella utredningen.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till de punkter i socialförsäkringsutskottets hemställan som berör studiemedel och studiehjälp.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Nilssons i Norrköping synpunkter på hemresorna som föranledde mig att begära ordet. Får jag erinra herr Nilsson om att 1973 års riksdagsbeslut innebar en beställning av ett förslag om en fri hemresa varje vecka inom den egna gymnasieregionen. Herr Nilsson sade att centrala studiestödsnämnden utreder dessa frågor. Nämnden lade i fjol ett förslag om reseverksamheten, men det förslaget godkändes inte av utbildningsministern, utan frågan skulle utredas ytterligare. I år sägs i propositionen inte ett ord om de hemresor beträffande vilka riksdagen år 1973 och 1974 gjorde en beställning. Däremot är det vällovligt – och det har vi varit överens om i utskottet – att eleverna får två hemresor per månad. Men inte minst med hänsyn till att glesbygdens invånare bör få tillgång till gymnasiestudier är det angeläget att 1973 års beslut följs upp. Det är bakgrunden till vår reservation. Jag ställer än en gång frågan: Av vilken anledning följer man inte vid 1975 års riksdag upp de klara beställningar som både 1973 och 1974 års riksdagar gjorde? Utbildningsministern gör det inte, och utskottets majoritet vill i sin plikt-trohet mot regeringen inte heller göra det. Finns det ändå inte en moralisk skyldighet att följa riksdagens beslut i denna fråga?

Det råder ingen oenighet om de resor som behandlas i utskottsbe-tänkandet, men vår reservation gäller 1973 och 1974 års beslut angående resor inom den egna gymnasieregionen. Jag vidhåller att den frågan måste klaras ut. Jag hoppas också att den kommer att klaras ut genom bifall till vår reservation på den punkten.

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att det finns tre orsaker till den sociala snedrekryteringen till den högre utbildningen. Den första är det ekonomiska hindret. Den andra orsaken är praktiska hinder, t. ex. studiemotivation. Den tredje orsaken är det osäkra arbetsmarknadsläget.

Vi vet att det är en av tio ungdomar från socialgrupp 3 som går till högre studier. Motsvarande siffra för socialgrupp 1 är åtta av tio. Trots att utbildningssektorn expanderat är det praktiskt taget omöjligt för dem som har ekonomiska hinder och som är dåligt studiemotiverade att bedriva studier utöver grundskola och gymnasium.

Det är också helt klart att ungdomar från socialgrupp 3 är mest obenäpna att skuldsätta sig, eftersom de ofta inte har föräldrarnas ekonomi att falla tillbaka på. F. n. utgår studiemedel med maximalt 12 600 kr. Av detta belopp utgår bara 2 000 kr. i form av bidrag. Jag tror att en höjning av bidragsbeloppet skulle få en positiv effekt för de ungdomsstuderande.

Än större effekt på vuxenutbildningen måste man tillmäta den studielön som vi föreslår en utredning om. Man kan också fråga sig hur den enskilde individen skall kunna finansiera det ganska stora utbildningsutbud som föreslås i propositionen 9 när det gäller de enstaka kurserna i fall man inte ger en ekonomisk garanti. Frågan om hur en studielön påverkar snedrekryteringen och vilken effekt en studielön skulle kunna få på vuxenutbildningen har aldrig utretts och jag tycker det vore motiverat att riksdagen uttalar sig positivt för en förutsättningslös utredning i den här frågan. På s. 58 i utskottsbetänkandet yrkar man avslag på det förslaget från vpk.

Jag tycker också att det är litet märkligt att socialdemokraterna springer ifrån de vettiga förslag man en gång i tiden väckt. Varför gör man det?

Herr NILSSON i Norrköping (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller *hemreseersättning till inackorderade elever* blir det en förbättring genom propositionen, och utskottet föreslår ytterligare förbättringar under nästa riksmöte. Situationen är den att centrala studiestödsnämnden nu bedriver försöksverksamhet och då är det rimligt att avvakta resultatet av denna verksamhet. Dessutom kan man fråga sig om det finns praktiska förutsättningar att förverkliga den här reservationen redan under budgetåret 1975/76. När jag kritiserade den här reservationen utifrån tekniska synpunkter menade jag att vi behöver en lösning som i första hand utgår från de studerandes behov och inte från skolans läge.

Sedan vill jag vända mig till fru Lantz. Det framgår av utskottets betänkande att frågan om studielön kan prövas i den aviserade utredning som utbildningsministern i dag har pratat om. Men man skall inte tro att studielön automatiskt löser alla problem. För om vi med bidrag finansierar kommande höginkomsttagares studier kan vi riskera att få ökade inkomstklyftor om vi inte vidtar åtgärder på andra områden, och det kanske fru Lantz också bör fundera över.

Tisdagen den
20 maj 1975

Vuxenutbildningen,
m. m.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Det tjänar inte mycket till att fortsätta den här debatten längre.

Jag skulle vilja säga till herr Nilsson i Norrköping, och det kan även gälla utbildningsministern, att ju flera förklaringar man försöker lämna, desto värre blir det. Jag måste säga att det är mycket av de obotfärdigas förhinder som både herr utbildningsministern och herr Nilsson har anfört här. Det finns bara en sak för riksdagen att göra, nämligen att följa upp 1973 och 1974 års beslut genom ett bifall till reservationen nr 25. Då är den här frågan ur världen.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Herr Nilsson i Norrköping karakteriserade det nu gällande studiemedelssystemet som komplicerat och svåröverskådligt. Jag tror att alla kammarens ledamöter som har försökt att sätta sig in i hur systemet fungerar kan hålla med om den karakteriseringen. Det är därför förhoppningsfullt att den nya utredning, som utbildningsministern har talat om skall tillsättas, kommer att lägga fram ett förslag som såväl för den enskilde studeranden som också för oss riksdagsmän kan vara mer lättfattligt och därigenom kanske också i någon mån bidra till en högre utnyttjandegrad av det studiestöd som samhället erbjuder.

I ett radioprogram i förrgår – det som fru Lantz nyss hänvisade till – På jobbet deltog också universitetskanslern Löwbeer. Man betonade där den socialt sneda rekryteringen till den högre utbildningen och framförde allmänt att denna snedrekrytering i dag ökar trots alla åtgärder som sätts in. Jag vill gärna komplettera vad fru Lantz sade om de annonser som gått ut i fackföreningstidskrifter av olika slag i en upplaga på över två miljoner. Ca 450 av dessa kom in från sådana som hade intresse av att vidareinformera sig om möjligheten till studier. Naturligtvis är det viktigt att vi på olika sätt försöker nå dessa grupper. När representanter för dem tillfrågades i det nämnda radioprogrammet svarade de allmänt att de ansåg att det skall löna sig att studera. Vad menas med att det skall löna sig att studera? Ja, det är självklart att för olika grupper föreligger olika försörjningsplikter. För dessa olika grupper kommer ledighet för studier att i olika grad kunna medföra inkomstbortfall.

Moderata samlingspartiets representanter har i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 beklagat att man från departementets sida kände sig tvungen att bygga upp ytterligare ett helt nytt studiestödssystem. När herr Nilsson i Kristianstad redovisade de undersökningar som gjorts på detta område tog han inte med den utredning där han själv har varit ordförande, 1968 års studiemedelsutredning, vilken utredning utarbetade ett förslag till hur man inom gällande studiemedelssystem skulle kunna tillgodose ökade krav för korttidsstudier och vid återkommande utbildning.

När man nu bygger upp ett nytt studiestödssystem kan man visserligen tala om rättvisa ur någon sorts kollektiv synpunkt, och då blir det –

som jag tycker debatten här i hög grad har visat – mera fråga om en fackföreningsreform än om en studiestödsreform. Men alla som studerar och uppbär studiestöd i någon form jämför sig själva med kamrater i samma studier som av olika skäl har en annan form av studiestöd. Och man upplever skiljaktigheter mellan individerna som utomordentligt orättvisa.

När det nu föreslagna nya studiestödet har tillkommit kan man dela upp stödformerna i fyra eller fem olika grupper med olika ekonomisk betydelse och där i vissa fall förslagenhet och företagsamhet hos den studerande kan ge hög ekonomisk utdelning, medan vanlig enkel studielust som inte paras med dessa egenskaper kan resultera i en stor skuldsättning och svåra försörjningsproblem. Vilka är nu dessa grupper? Och vilka faktorer påverkar gruppindelningen? När det gäller det senare svaret ger de föreliggande utskottsbetänkandena inte belägg för att det i mindre grad än vad som nu gäller skulle bli slumpen eller turen som avgör gruppindelningen.

Det finns två olika grupper som uppbär utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Är de studerande över tjugo år och arbetslöshetsförsäkrade utgår som skattepliktigt bidrag ca 2 860 kr. i månaden. Är de under tjugo år, inte arbetslöshetsförsäkrade och har barn utgår samma stöd. Det innebär alltså att om en gymnasiestuderande som får barn skulle stanna hemma bara sju månader och därefter fortsätta sin gymnasieutbildning i den gamla skolan, gör denna studerande en direkt förlust på ca 2 000 kr. per månad, låt vara i skattepliktigt bidrag, jämfört med vad han eller hon – hon är väl det vanligaste när det gäller vårdnaden om barn – skulle ha fått om hon hade fortsatt sin gymnasieutbildning med arbetsmarknadsstöd.

Så har vi dem som är över tjugo år och inte är arbetslöshetsförsäkrade utan kanske har varit hemma och skött barn men upptäcker att de vill börja studera, t. ex. i den kommunala vuxenutbildningen. Om hon blir antagen i arbetsmarknadsutbildning, utgår med en gång utan prövning mot makes inkomst ca 2 000 kr. i månaden, låt vara skattepliktigt. Anmäler hon sig direkt till den kommunala vuxenutbildningen utan att gå genom AMS, är frågan om hon uppfyller kravet för det nya vuxenutbildningsstödet. Har hon förvärvat arbetat eller vårdat barn i fyra år, kan hon söka en av de 7 000 halvårsplatser som står till förfogande. Chansen är inte stor att få en sådan, men utdelningen i vinst skulle onekligen bli avsevärd. Någon makesprövning behöver inte företagas. Hennes möjlighet att få stödet är alltså frikopplad från makeinkomsten. Får hon inte vuxenstudiestöd återstår bara studiemedel. Men skulle maken tjäna 60 000 kr. sker det en kraftig reduktion av hennes studiemedel, även om familjen har fyra barn, något som enligt Stockholms stads hemkonsulenter skulle göra denna familj berättigad till socialhjälp. Det skulle bli en mycket liten utdelning vid en sådan inkomst, även om försörjningsbördan är så stor som här anförts. Det är alltså en grym orättvisa mellan de studerande i samma studiekurs beroende på vilken studie-

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

stödsform som gäller.

Nu skall vi i detta sammanhang inte diskutera arbetsmarknadsutbildningen, och jag vill gärna erkänna att den har en särställning därför att den i grunden bygger på arbetslöshet. Men vi moderater hade velat att det kommande vuxenutbildningsstödet skulle bli av samma typ som studiemedelsstödet. Det har emellertid majoriteten inte velat gå med på.

Herr talman! Flera av reservationerna i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 har herr Ringaby tidigare berört, och jag skall bara med ett par ord komplettera något av detta. Det är desto lättare nu sedan herr Nilsson i Norrköping har givit sina synpunkter på flera av reservationerna.

Jag vill också instämma i vad herr Molin sade när det gäller uppräkningen och värdesäkringen av studiebidraget inom studiemedelssystemet.

Enligt den gamla studiesociala utredningen skulle fördelningen av studiemedel på studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel avvägas så att studiebidraget avpassades efter det bidrag som föreslogs utgå till äldre elever i det gamla studiehjälpsystemet. Det skulle vara ett kontant bidrag, och det hela indexreglerades. På förslag av regeringen höjde riksdagen förra året bidragsdelen, vilket med den pågående penningvärdeförsämringen och höjningen av basbeloppet likväl innebär att bidragsdelen inom studiemedelssystemet i dag inte kommer mycket över 16 %. Detta skall ses mot bakgrund av de 25 % som från början skulle utgöra bidragsdelen.

Sedan vill jag säga några ord om äktamakeprövningen. Det är nu det internationella kvinnoåret. Det är nästan märkligt att ingen av de föregående talarna har berört detta faktum och i alla händelser borde det inte ha undgått regeringen. Man tillverkar här ett nytt studiestödssystem frikopplat från äktamakeprövning, och man har arbetsmarknadsutbildningen, där en arbetslös kvinna, vars make må tjäna 200 000 kr., ändå kommer i åtnjutande av fullt arbetsmarknadsstöd vid utbildning. Dessutom tillkommer fria läromedel. Men skulle hon vilja studera vid en högskola utan att gå i arbetsmarknadsutbildning, skall plötsligt hennes möjligheter till studiemedel vara beroende av mannens inkomst, även om denna är betydligt lägre än det exempel jag nyss anförde när det gällde arbetsmarknadsutbildningen. Detta är ett faktum, trots att vi på område efter område, bl. a. när det gäller skattelagstiftningen, anser att män och kvinnor ekonomiskt skall vara självständiga.

Som jag ser det finns det ingen rimlig förklaring till att man i en enda av stödformerna plötsligt skall sammankoppla den ena partens möjligheter till studiestöd med den andra partens inkomst och förmögenhet.

De moderata representanterna i socialförsäkringsutskottet har här gått ett steg längre än tidigare; för första gången har helt logiskt moderata samlingspartiet föreslagit att också återbetalningen skall stå fri från behovsprövning gentemot makens inkomst. Anledningen till att detta inte

tidigare föreslagits från vår sida har varit en osäkerhet om i vilken grad margineffekter skulle inträda när den ena parten, som kanske varit hemma några år, åter går ut på arbetsmarknaden och nya utgifter i form av barn tillsynskostnader kommer till förutom återbetalningsskyldighet för studiemedel. Erfarenheten visar emellertid att hos dem som utbildats på universitet och högskolor, sjukvårdsutbildningsanstalter av olika slag och över huvud taget hos alla dem som genomgått en utbildning, för vilken studiemedelsrätt föreligger, är viljan att gå tillbaka till arbetsmarknaden så stor att återgången som vi bedömer det, icke kommer att bli beroende av att skyldigheten att betala tillbaka studiemedlen träder in först vid denna återgång till yrkeslivet.

Ytterligare ett skäl till att en sammankoppling med makes inkomst och förmögenhet inte bör ske vid återbetalning av studiemedel utgör det barocka förhållandet att, om båda makarna skulle ha studieskulder, avgiftsunderlaget när det gäller vars och ens återbetalning beräknas dels på den egna inkomsten och förmögenheten, dels på viss andel av makens inkomst och förmögenhet. Detta medför att till grund för två makars avgiftsunderlag kommer att ligga en sammanlagd inkomst som betydligt överstiger vad makarna tillsammans tjänat.

Herr Nilsson i Norrköping talade här om förbättringar av studiemedelssystemet. Studiemedelssystemet har visserligen genom påläggningar, tillkomna på förslag av icke-socialdemokrater både på senare år och under tvåkammarriksdagen, temporärt inneburit vissa förbättringar för ett antal studerande, men till sist har det blivit ett sådant lappverk att det nu är absolut nödvändigt att tillsätta den nya utredning som utbildningsministern här har talat om och som är aviserad.

Vad vi däremot inte har berört tidigare är frågan om utbetalning av studiemedel i reservation nr 13 av herrar Ringaby och Fridolfsson. Bakgrunden till denna är bl. a. att de sociala myndigheterna i Helsingborgs stad har begärt att en uppdelning av utbetalningen av studiemedel skall ske, eftersom det faktiskt är så att om man har behörighet att studera vid studiemedelsberättigad anstalt behöver man bara skriva in sig vid en sådan, och sedan kan man gå och lyfta de första 6 652 kronorna. Visserligen skall man på heder och samvete intyga att man avser att studera, men det har blivit alltmer vanligt – åtminstone enligt myndigheterna i min landsdel – att man åsidosätter detta krav som man intygat på heder och samvete. På så sätt kan den studerande få en behaglig kassaförstärkning som man kanske på intet sätt avser att använda för uppehållet under studiers bedrivande utan till helt andra saker.

En uppdelning på två utbetalningar per termin borde kunna gå att ordna även innan studiemedelssystemet ligger på data. Jag är medveten om att en sådan uppdelning kanske skulle medföra något ökade kostnader, men i gengäld innebär den en större trygghet samtidigt som den – såsom herr Nilsson i Norrköping refererade – ger många av dessa vid pengar ovana ungdomar möjligheter att bättre hantera sina studiemedel.

Herr talman! Jag anförde nyss att man på något sätt fick en känsla

av att vi här diskuterat en facklig reform. Debatten har i högre grad handlat om fackliga frågor än om frågor som rör utformning av studiestöd. Jag vill därför nu lämna frågan om studiemedelssystemet och säga några ord om denna debatt.

Utbildningsministern sade att vi här för "en facklig kamp". Jag undrar emellertid om vi, när vi talar om de verkligt lågutbildade, menar dem som befinner sig på sådana arbetsplatser som är så stora att man har en god facklig representation med möjlighet att bedriva en uppsökande verksamhet i den betydelse vi menat här i dag. Det är ju faktiskt så att majoriteten av de anställda här i landet arbetar på mycket små arbetsplatser. Där finns de verkligt eftersatta grupperna, de lågutbildade. Det är invandrare, städpersonal, diskare, lantarbetare, lastbilsförare, hemvårdare och kvinnor i olika serviceyrken. Dessa människor kommer inte i kontakt med någon från fackföreningens sida och kan således inte få glädje av en sådan uppsökande verksamhet. Men där finns ju också majoriteten av de verkligt lågutbildade.

Det gick i förra veckan i radio ett program om alla de kvinnor som i hemmet arbetar på uppdrag av företag. Den ena fackliga förtroendemannen efter den andra utfrågades om varför man inte gör någonting för dessa kvinnor. Men på ett undantag när framhölls av fackföreningsrepresentanterna: "Nej, det är för besvärligt, det kan vi inte klara, dem når vi ändå inte." Då gällde det i alla fall bara anslutning till en fackförening. Här gäller det att nå ut till dessa människor och ge dem möjlighet att få den utbildning som är dem inte bara väl unnad, utan som de har både rättighet till och behov av att få.

De människorna når man, som vi ser det, på de här arbetsplatserna betydligt lättare om man låter studieförbunden sköta den här uppsökande verksamheten. En representant för studieförbundet kan faktiskt mycket lätt komma i kontakt med dessa människor, medan fackföreningsrepresentanten vanligen koncentrerar sig på arbetsplatserna inom våra stora industrier. Låt vara att det naturligtvis finns ett stort utbildningsbehov även där, men det största utbildningsbehovet är det inte.

Herr talman! Jag skall i övrigt be att få instämma i de yrkanden om bifall till reservationer som framfördes av herr Ringaby.

Herr NILSSON i Norrköping (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Sundberg är den tredje representanten för moderata samlingspartiet i den här debatten, så jag vill bara göra två korta kommentarer till hennes inlägg.

Moderata samlingspartiet har i reservationer presenterat förslag som skulle kosta statskassan 169 milj. kr. Hur de här förslagen skall finansieras nämnde fru Sundberg inte ett ord om i sitt inlägg. Jag konstaterar alltså att fru Sundberg presenterar en önskelista utan ekonomisk täckning.

Beträffande reservationen 13 vill jag bara upprepa vad jag tidigare har sagt, nämligen att man kan kanske överväga att göra en uppdelning av studiemedlen på flera utbetalningstillfällen när det finns praktiska förutsättningar i form av en mera avancerad teknik.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Till den femte talaren från det socialdemokratiska partiet i den här debatten skall jag be att få ge en liten replik. Ytterligare två socialdemokrater kommer senare att framföra synpunkter.

Jag antar att herr Nilsson i Norrköping med den siffra han nämnde ville säga att detta skulle vara vad det kostar om man tar bort äktamakeprövningen. I så fall tycker jag det är ytterligt märkvärdigt att man både när det gäller arbetsmarknadsutbildningen och det nya vuxenstudiestödet över huvud taget inte diskuterar också där ett införande av äktamakeprövning. Men här kommer man plötsligt och påstår att detta skulle kosta ca 70 milj. kr. inom studiemedelssystemet. Då måste det vara ett oerhört latent studiebehov bland dem som är gifta med människor som tjänar mer än 50 000 kr. om året, för kom ihåg det, herr Nilsson i Norrköping, att i propositionen, som riksdagsmajoriteten kommer att anta, höjs i alla händelser denna fribeloppsgräns. Det rör sig alltså om dem som är gifta med personer som tjänar mer än 50 000 om året, men jag tror att jag kan garantera herr Nilsson i Norrköping att när det gäller bidragsdelen – för det är den som drar de stora kostnaderna – av deras tillkommande studiemedel är det fråga om bråkdelar av de siffror som herr Nilsson i Norrköping här anfört.

Herr NILSSON i Norrköping (s) kort genmäle:

Herr talman! Faktum kvarstår att fru Sundberg inte kan tala om hur hon skall finansiera förslagen i moderata samlingspartiets reservationer.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! För familjer med låga inkomster är de kostnader som är förenade med att hålla barnen i skola utöver grundskolan många gånger betungande, trots det stöd som samhället ger. Därför är alla förbättringar som sker vad gäller det sociala studiestödet att hälsa med den största tillfredsställelse.

De socialdemokratiska ledamöterna på Värmlandsbanken har i en motion i anslutning till det betänkande som vi nu snart har färdigbehandlat tagit upp problem som sammanhänger med att de studiesociala förmånerna är knutna till ett tänkt läsår på nio månader. Vi har i första hand poängterat de ökade resekostnader som kommer till då läsåret sträcker sig utöver denna tid och som framför allt drabbar elever från glesbygderna med långa avstånd mellan hemort och skola. Vi är glada över utskottets positiva behandling av motionen, och vi noterar med tillfredsställelse utskottets skrivning vad gäller studiestödets anpassning redan nu till den reella studietiden.

När det gäller resekostnaderna delar utskottet vår uppfattning att nuvarande ordning inte är tillfredsställande. Vi har därför anledning förvänta att åtgärder kommer att vidtagas för att undanröja de brister som det nuvarande systemet de facto har. Utskottets skrivning innehåller också anvisningar på en väg till lösning som centrala studiestödsnämnden har

förordat och som också utbildningsdepartementet i samråd med Kommunförbundet håller på att undersöka. I likhet med utskottet vill vi motionärer understryka vikten av att den här aktuella frågan löses skyndsamt.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Bara några reflexioner kring vuxenutbildningsfrågan från facklig synpunkt så här i debattens elfte timme. Jag riskerar en del upprepningar, men jag tror att vissa av dem kan vara väsentliga.

De reformer av utbildningsväsendet som vi nu behandlar skulle jag vilja beteckna som början till fullbordandet av ett långsiktigt arbete som LO och TCO inledde för mer än tio år sedan, ett arbete med sikte på utjämnande av utbildningsklyftorna i samhället, ett arbete för större jämlikhet på ett mycket viktigt avsnitt i samhällslivet, ett arbete med en klar inriktning för att ge kortutbildade möjlighet till och motivation för fortsatt utbildning – jag skulle vilja säga: ett arbete för de små i samhället.

De fackliga organisationerna har genom avtalsuppgörelser, och riksdagen har genom välbetänkta beslut under senare år börjat öppna dörren för att ge arbetarna, löntagarna, en ny ställning på arbetsplatsen, i arbetslivet. Vi har här i riksdagen genom den nya arbetarskyddslagen, trygghetslagarna, lagen om styrelserepresentation, lagen om facklig förtroendemans ställning och studieledighetslagarna medverkat till att ge löntagarna en sedan länge berättigad värdigare ställning på arbetsplatsen. Samtidigt har vi medverkat till att industrin och näringslivet därigenom får den innovation som löntagarnas större inflytande kommer att ge och redan har gett – ett stöd från de anställda som helt enkelt är nödvändigt för att svensk företagsamhet skall finnas bland de ledande i världen även i fortsättningen.

Nu är det vår uppgift bl. a. med riktiga beslut här i dag att ge löntagarna, de fackliga förtroendemännen möjlighet att förvärva de kunskaper som behövs för att dessa reformer skall bli rätt tillämpade.

Den vuxenutbildningsreform som vi nu diskuterar har tveklöst initierats av LO, och inte minst av TCO. De båda organisationerna har genom egna omfattande utredningar och rapporter och genom mycket välvillig medverkan i statliga utredningar verkligen satsat hårt för ett riktigt beslut här i dag.

Jag kan inte underlåta att ge TCO en särskild eloge för dess handläggning av denna fråga. TCO, som bland sina medlemmar med säkerhet har en stor procent med ganska lång utbildning, har inte stuckit under stol med att siktet även för dess del är inställt i första hand på de verkligt lågutbildade – ja, kanske i första hand på LO-medlemmar. Det är inte utan att man skulle vilja se samma storsinhet och vidsynthet bland det stora flertalet även här i riksdagen.

Jag trodde nu, måhända i min enfald, att även de borgerliga partierna

började bli överens med arbetarrörelsen och fackföreningsrörelsen om nödvändigheten av att en utjämning sker i det svenska samhället. Jag har tyckt att vissa tecken talat för en sådan förmodan. Folkpartiets och centerns frivillighet till fackföreningsrörelsen borde egentligen samtidigt innebära att man accepterat något av fackföreningsrörelsens grundläggande idéer om allas lika värdighet och jämlikhet i arbetslivet och i samhället för övrigt.

Jag måste erkänna att jag misstagit mig grovt. Se bara på dagens ärende, förverkligandet av vuxenutbildningsreformen!

Regeringen har i propositionen 23 föreslagit en lösning som har LO:s och TCO:s arbete som grund och som i stort tillfredsställer den samlade fackföreningsrörelsen.

Vad händer då i utskottsarbetet? Jo, en enig borgerlighet går emot väsentligheter i förslaget. Alla övertalningsförsök är förgäves.

Det är för mig obegripligt att centern och folkpartiet vill så här flagrant visa sin bristande förståelse för de fackliga organisationernas, TCO:s och LO:s, vilja, trots enträget framförda önskemål både i uppvaktningar och på annat vis.

LO och TCO föreslår liksom regeringen i propositionen att vuxenstudiestödet i första hand skall utgå till sådana som förvärvat ett antal år och som är lågutbildade. Två föreslagna stödformer, ett särskilt timstudiestöd, avsett för studiecirkeldeltagare, och ett begränsat dagstudiestöd, för framför allt kortare internatkurser, vill regeringen och de fackliga organisationerna skall utgå företrädesvis till personer med obekvämt arbetstid och i skiftgång samt till personer med slitsamma och tunga arbeten. Brister i tidigare utbildning skall beaktas. Utbildningsstödet kommer på det viset att i stort utgå till arbetstagare.

För att åstadkomma den här fördelningen och för att över huvud taget få igenom reformen har löntagarna i avtalsrörelsen medvetet avstått från en lönehöjning på 0,15 %, vilket ger kraven en än fastare grund.

Till detta säger de enade borgerliga reservanterna nej. Studiestöden skall enligt deras förslag plottras bort på snart sagt alla grupper i samhället.

LO och TCO krävde och fick regeringens stöd för att få inflytande på fördelningen av studiestöden och den uppsökande verksamheten. Borgerligheten säger även där nej. Fördelningen skall enligt den göras av en nämnd tillsatt av en tillfällig eller mer fast politisk majoritet i varje landsting. Facket skall stå för ekonomin men landstingspolitikerna skall fördela pengarna.

Det här kan alltså innebära att en borgerlig majoritet i många landsting skall fördela studiemedel som löntagarna satsat – samma borgerlighet som så klart i dag går emot den samlade fackföreningsrörelsens krav.

LO och TCO krävde vidare, och har i det avseendet fått utbildningsministerns och regeringens stöd, att den uppsökande verksamhet som skall bedrivas på arbetsplatserna skulle få de fackliga organisationerna som huvudmän. Till även detta berättigade krav säger de borgerliga reservanterna nej. Den uppsökande verksamheten skall enligt dem skötas

av alla de olika studieförbunden. Det finns f. n. tio sådana, och ingen vet hur många vi får i framtiden.

Man vill alltså att riksdagen skall pracka på fackföreningsfolket samarbete med studieförbund, som de förmodligen inte känner den minsta samhörighet med.

Den här uppsökande verksamheten har man praktiserat i fackföreningarna på arbetsplatserna i många år och vet hur den skall läggas upp. Den verksamheten har tveklöst gett mycket goda resultat, men ännu mycket mer finns att göra. Hittills har brist på resurser och bristande rörelsemöjligheter på arbetsplatserna satt käppar i hjulen. Kanske vi i dag kan rycka undan dessa käppar.

Den uppsökande verksamheten är en ganska kinkig sak. Uppsökarna möter ofta hårt motstånd mot studier. Negativa erfarenheter från den gamla auktoritära skolan spelar in. Rädslan för höga studiekraV och rädslan för att göra bort sig är några negativa element.

Det är ganska hårda knutar som uppsökarna skall lösa upp, knutar som – det vill jag påstå – endast av facket utsedda studicorganisatörer och uppsökare har förmåga att klara.

Att man från borgerligt håll över huvud taget med sådana här förslag går emot den samlade fackföreningsrörelsens önskemål visar bara hur främmande borgerligheten egentligen är för förhållandena på arbetsplatserna.

Herr talman! Med en from förhoppning om att vi redan vid denna riksdag, redan i dag, fattar ett positivt och riktigt beslut i vuxenutbildningsfrågan yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att komma igen i talarstolen, men efter den besvikelse över riksdagsbehandlingen i dag som herr Lindström gjorde sig till talesman för måste jag ställa frågan: Vad syftade herr Lindström till med sitt anförande? Var det ett anförande för att påverka riksdagen, var det ett anförande för hemmabruk eller vad var meningen? Jag tycker att herr Lindström som ledamot av socialförsäkringsutskottet ändå borde ha funnit att om det är något parti som har arbetat för utjämning i det här landet och för att värna de små människornas möjligheter – det må gälla bättre utbildning, sänkt pensionsålder eller andra saker – så är det centern.

Så säger herr Lindström att en enig borgerlighet här har gått emot fackföreningsrörelsen. Jag ber faktiskt herr Lindström gå igenom protokollet, studera vad som har sagts i den här debatten och ta del av de förslag som ligger på riksdagens bord. Vad är det vi har sagt? Jo, att vuxenutbildningen måste vidgas till att omfatta *alla* lågutbildade i detta land!

Vi har inte plottat bort den arbetsgivaravgift som här skall tas upp. Den skall också betalas av egenföretagarna, och vi har menat att egenföretagare också bör få del av denna ökade vuxenutbildning. Sådan er-

fordras också på det hållet och det finns utrymme för det. Vi har sagt att arbetsgivaravgiften skall användas för en vidgad vuxenutbildning men att allmänna utbildningsinsatser däremot skall betalas med statsmedel. Enligt det förslag som utskottet redovisar kommer en del av de allmänna utbildningsinsatserna att betalas med denna socialförsäkringsavgift om 0,15 %. Jag frågar: Vem är det som plotttrar bort det hela? Är det vi som hävdar att denna avgift skall användas helt för vuxenutbildning och inte för allmänna utbildningsinsatser?

Jag är förvånad, herr talman, över denna form av diskussion, där talare efter talare från den socialdemokratiska sidan kommer igen och säger att vi vill gå emot fackföreningsrörelsen och att vi inte har förstått innebörden av den här reformen. Jag sade inledningsvis i dag att för mig, som har upplevt ett lågutbildningssamhälles alla problem, är ingenting till större glädje än att vi verkligen kan hjälpa de lågutbildade till bättre möjligheter i livet. Utbildning i dag innebär inte minst för ungdomarna bättre möjligheter för all framtid. Det är från den utgångspunkten det är så angeläget att den här reformen får en ändamålsenlig och riktig utformning med hänsyn just till de små och lågutbildade i vårt samhälle.

Herr LINDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlsson i Vikmanshyttan frågar om jag vill påverka riksdagen eller påverka någon annan. Jag har tydligen redan något påverkat herr Carlsson i Vikmanshyttan, så helt onödigt var kanske inte mitt inlägg.

Herr Carlsson säger att jag skall läsa protokollet. Jag skulle vilja råda herr Carlsson i Vikmanshyttan att läsa reservationerna, så ser han bakgrunden till mitt resonemang.

Dessutom säger herr Carlsson att han är förvånad över att vi kan påstå att centern går emot fackföreningsrörelsen. Jag behöver bara påminna om den uppvaktning vi hade inför utskottet. Visserligen var det ganska få borgerliga ledamöter som bevistade den uppvaktningen, som TCO och LO gjorde. Herr Carlsson i Vikmanshyttan var där, såvitt jag kommer ihåg, och jag tycker att det räcker med det. – Om han inte heller var där, ber jag om ursäkt. Det finns i alla fall protokoll att läsa kring detta.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! En ökning av bidragsdelen eller ett införande av studielön skulle öka löneklyftorna i samhället, säger herr Nilsson i Norrköping. Vad är det för nonsens?

Vi vet vilka som missgynnas av det system vi har i dag. Vi vet att det är ungdomar från socialgrupp 3. Både en höjning av bidragsdelen till i första hand 25 %, som vpk föreslår, och ett införande av en studielön skulle värna om dem som har det sämst ställt ekonomiskt sett. Ungdomar från socialgrupperna 1 och 2 brukar klara sig både ekonomiskt och praktiskt, och det är inte dem som jag är ute för att gynna.

Om inte tanken på en studielön kan accepteras, så har man också

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

överspelat ett av de starkaste sociala motiven för en lönepolitisk utjämning i detta avseende.

Herr NILSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Mitt svar till fru Lantz måste i stort sett bli en upprepning av vad jag tidigare har sagt i debatten.

Först och främst framgår det av utskottets betänkande att en studielön kommer att bli föremål för utredning.

Vilka effekter som en studielön har är mera oklart. Införande av studielön kommer uppenbarligen att skapa en jämnare social rekrytering till studier. Men om man inför studielön och med bidrag finansierar blivande höginkomsttagares studier, riskerar vi å andra sidan att inkomstklyftorna i samhället kommer att öka. Det är en helt privat uppfattning, men jag tror att en studielön i så fall måste kopplas ihop med en statlig inkomstpolitik, och en sådan politik har ju fru Lantz' parti nyligen tagit avstånd från.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Vare sig man väljer att öka bidragsdelen i studiemedelssystemet eller vill införa studielön, är det självklart att detta skall beskattas precis som vilken lön som helst. Därför faller de argument som herr Nilsson i Norrköping just nu presenterade.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265

Nej - 47

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reser-

vationen nr 2 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. samt 3:o reservationen nr 3 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fröken Rogestam begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Lantz begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 2 antar reservationen nr 2 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 83

Nej - 17

Avstår - 211

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 175

Nej - 83

Avstår - 54

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

reservationen nr 4 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 16
Avstår - 34

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 5 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. samt 3:o) reservationen nr 6 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fröken Rogestam begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Lantz begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 5 antar reservationen nr 5 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 6 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 110
Nej - 16
Avstår - 186

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 187
Nej - 110
Avstår - 15

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Rogestam begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 203
Nej - 107
Avstår - 2

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Hagberg i Borlänge.

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 15
Avstår - 39

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herrar Jonsson i Mora och Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herrar Jonsson i Mora och Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 43
Avstår - 2

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Ringaby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Ringaby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 94

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 15

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 16

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

Vuxenutbildningen,
m. m.

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 12 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 47
Avstår - 1

Punkten 13

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Rogestam begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 230
Nej - 81

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156

Nej - 156

Då såfunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Gustafsson i Byske (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 15 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Punkten 16

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först beträffande behovsprövningen mot makes inkomst och därefter beträffande behovsprövningen mot makes förmögenhet.

Behovsprövningen mot makes inkomst

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationerna nr 16 av herr Ringaby m. fl. och nr 17 av herr Hagberg i Borlänge i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 16 såvitt avser behovsprövningen mot makes inkomst röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationerna nr 16 av herr Ringaby m. fl. och nr 17 av herr Hagberg i Borlänge i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 186

Nej - 94

Avstår - 31

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Behovsprövningen mot makes förmögenhet

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Ringaby m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 16 såvitt avser behovsprövningen mot makes förmögenhet röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herr Ringaby m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 233
Nej - 76
Avstår - 3

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Rogestam begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 221
Nej - 91

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr

Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156

Nej - 156

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Lidgard (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej. Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 19 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Punkterna 19 och 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295

Nej - 16

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Mora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 22 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 204

Nej – 108

Punkten 23

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 23 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. samt 3:o reservationen nr 24 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Jonsson i Mora begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Lantz begärde votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 24 antar reservationen nr 23 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 24 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 113
Nej - 18
Avstår - 179

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Vuxenutbildningen,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarkaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 24 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservationen nr 23 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Mora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 189
Nej - 123

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 25 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservationen nr 25 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 156

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Petersson i Röstånga (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammarkaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 25 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Tisdagen den
20 maj 1975

Vuxenutbildningen,
m. m.

Punkten 26

Kammaren biföll reservationen nr 28 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Punkterna 27-29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 29 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 29 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 15

Punkten 31

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 30 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 32 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 30 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 156

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Träff (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Punkten 32 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 30 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 32 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 30 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 155

Punkten 33

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 32 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. i motsvarande del samt 3:o reservationen nr 33 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 34 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 35-40

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

Tisdagen den
20 maj 1975

*Uppsökande
verksamhet för
vuxenutbildning
m. m.*

servationen nr 35 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 42-44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Uppsökande verksamhet för vuxenutbildning m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 16 med anledning av propositionen 1975:23 om vidgad vuxenutbildning samt studiestöd såvitt gäller uppsökande verksamhet för vuxenutbildning m. m. jämte motioner.

(Detta betänkande hade debatterats i samband med behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14.)

Sedan regeringen i propositionen 1975:1 bilaga 10 beräknat medel för Bidrag till studiecirkelverksamhet (punkten G 6), Bidrag till studieförbund (punkten G 7), Studiebidrag m. m. (punkten H 2) och Studiemedelfonden (punkten IV:5) hade regeringen i propositionen 1975:23 (utbildningsdepartementet) bl. a. föreslagit riksdagen

1. att godkänna de riktlinjer för uppsökande verksamhet för vuxenutbildning m. m. som angetts i propositionen,
2. att godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamhet som förordats i propositionen,
3. att till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 302 000 000 kr.,
4. att godkänna de riktlinjer som förordats i propositionen beträffande fördelningen av den del av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet som avsåg verksamhet i glesbygd,
5. att till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 16 300 000 kr.,
6. att till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 000 kr.

Redogörelse för det huvudsakliga innehållet i propositionen 1975:23 hade lämnats i samband med redovisningen av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14.

I detta sammanhang hade utbildningsutskottet behandlat

dels de med anledning av propositionen 1975:23 väckta, till utbildningsutskottet hänvisade motionerna

1975:1903 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s), vari hemstälts att riksdagen beslutade om en ökning av det s. k. priobidraget i enlighet med vad som anförts i motionen,

1975:1938 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade

1. att för uppsökande verksamhet på arbetsplatser och utbildning av studieorganisatörer anvisa 5 milj. kr. under anslaget Bidrag till studieförbund (yrkandet 2),

2. att begära en uppräknig av bidraget per studietimme i nästa års budgetproposition (yrkandet 4),

3. att studier inom samma ämnesområde och på samma nivå skulle räknas som prioriterade oberoende av vilket studieförbund som anordnade studierna (yrkandet 5),

4. att hos regeringen begära att glesbygdsggruppen inom arbetsmarknadsdepartementet skulle ges i uppdrag att utforma ett lämpligt glesbygdsgrepp inom studiecirkelverksamheten (yrkandet 6),

1975:1939 av herr Helén m. fl. (fp) såvitt gällde hemställan att riksdagen skulle

1. anvisa ett anslag om 6 milj. kr. för uppsökande verksamhet inom vuxenutbildningen att fördelas till studieförbund och kommunal vuxenutbildning enligt riktlinjerna i motionen (yrkandet 7),

2. besluta att det extra bidraget till studiecirkel i glesbygd skulle gälla även orter utanför stödområdet (yrkandet 9),

3. begära att glesbygdsggruppen inom arbetsmarknadsdepartementet gavs i uppdrag att lägga fram förslag till avgränsning av glesbygdsgreppet i det sammanhanget (yrkandet 10),

4. uttala att det förhöjda studiebidraget till cirklar i vissa ämnen borde avvecklas successivt genom en höjning av det allmänna studiecirkelbidraget (yrkandet 11),

1975:1940 av herr Hermansson m. fl. (vpk) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade

1. att en kraftigare satsning skedde på uppsökande och studierådgivande verksamhet i enlighet med motionens krav (yrkandet 2),

2. att handikappade, hemarbetande kvinnor och invånare i glesbygdskommuner gavs hög prioriteringsgrad vid resurstilldelningen för studiecirkelverksamhet (yrkandet 3),

3. att uppdelningen i prioriterade och icke prioriterade studiecirklar slopades (yrkandet 4),

4. att för det fall att riksdagen beslutade att icke avskaffa prioriteringen av vissa studiecirklar alla studiecirklar med språkundervisning skulle anses vara prioriterade (yrkandet 5),

1975:1941 av fröken Mattson (s),

*Uppsökande
verksamhet för
vuxenutbildning
m. m.*

1975:1942 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att medlems- och funktionärsutbildning blev prioriterat studieämne inom studiecirkelverksamheten,

1975:1943 av herr Nordstrandh m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen uttalade

1. att den aviserade utredningen rörande gränsdragningen mellan folkbildningsarbetet och övrig vuxenutbildning samt formerna för det statliga stödet till studiecirkelverksamheten borde dels vara parlamentarisk, dels inrymma en allsidig representation från studieförbunden,

2. att den föreslagna uppsökande verksamheten på arbetsplatser och i bostadsområden borde organiseras och genomföras enligt de riktlinjer som angetts i motionen,

3. att antalet prioriterade studiecirkelämnena icke borde utökas utan att inriktningen i stället borde vara att i första hand utjämna skillnaderna i bidragshänseende mellan de icke prioriterade och nuvarande prioriterade cirkelarna,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1975:208 av fröken Hörlén (fp) och herr Larsson i Staffanstorps (c),

1975:264 av herr Björk i Gävle m. fl. (c) samt

1975:1418 av herr Strömberg i Botkyrka (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande översyn av vuxenutbildningen skulle avslå motionen 1975:1943 yrkandet 1,

2. att riksdagen beträffande ansvaret för den uppsökande verksamheten på arbetsplatser m. m. med anledning av propositionen 1975:23 samt motionerna 1975:1938 yrkandet 2 i denna del, 1975:1939 yrkandet 7 i denna del och 1975:1943 yrkandet 2 i denna del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. att riksdagen beträffande ansvaret för den uppsökande verksamheten i bostadsområden med anledning av propositionen 1975:23 samt motionerna 1975:1938 yrkandet 2 i denna del, 1975:1939 yrkandet 7 i denna del och 1975:1943 yrkandet 2 i denna del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. att riksdagen beträffande den uppsökande verksamhetens omfattning m. m. skulle avslå motionen 1975:1940 yrkandet 2,

5. att riksdagen beträffande uttalande rörande genomförandet av den uppsökande verksamheten skulle avslå motionen 1975:1943 yrkandet 2 i denna del,

6. att riksdagen beträffande särskilda åtgärder för att främja kvinnors deltagande i vuxenutbildning skulle avslå motionen 1975:1941 yrkandet 1,

7. att riksdagen beträffande fortsatt försöksverksamhet skulle avslå motionen 1975:208,

8. att riksdagen i övrigt godkände de riktlinjer för uppsökande verksamhet för vuxenutbildning m. m. som angetts i propositionen,

9. att riksdagen beträffande slopande av uppdelningen prioriterade och icke prioriterade studiecirkel skulle avslå motionen 1975:1940 yrkandet 4 i denna del,

10. att riksdagen beträffande utvidgning av antalet prioriterade studiecirkelämnena med anledning av propositionen 1975:23 och motionerna 1975:1938 yrkandet 5 och 1975:1942 samt med avslag på motionerna 1975:1940 yrkandet 5 och 1975:1943 yrkandet 3 i denna del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. att riksdagen beträffande bidraget till allmänna studiecirkel med anledning av propositionen 1975:23 och motionerna 1975:1903, 1975:1938 yrkandet 4, 1975:1939 yrkandet 11, 1975:1940 yrkandet 4 i denna del samt med avslag på motionen 1975:1943 yrkandet 3 i denna del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. att riksdagen beträffande studiecirkel i glesbygd med avslag på motionerna 1975:1938 yrkandet 6, 1975:1939 yrkandena 9 och 10 samt 1975:1940 yrkandet 3 i denna del godkände de ändrade grunder för statsbidrag som förordats i propositionen,

13. att riksdagen beträffande stöd till handikappades deltagande i studiecirkel med avslag på motionen 1975:1940 yrkandet 3 i denna del godkände de ändrade grunder för statsbidrag som förordats i propositionen,

14. att riksdagen beträffande stöd till barntillsyn skulle avslå motionerna 1975:1940 yrkandet 3 i denna del och 1975:1941 yrkandet 2,

15. att riksdagen beträffande åldersgräns skulle avslå motionen 1975:264,

16. att riksdagen beträffande alfabetiseringsundervisning skulle avslå motionen 1975:1418,

17. att riksdagen i övrigt godkände de ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamhet som förordats i propositionen,

18. att riksdagen godkände de riktlinjer som förordats i propositionen beträffande fördelningen av den del av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet som avsåg pedagogisk verksamhet i glesbygd,

19. att riksdagen till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 316 000 000 kr.,

20. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:23 samt med avslag på motionerna 1975:1938 och 1975:1939, motionerna såvitt gällde anvisande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 16 300 000 kr.,

21. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:23 samt med avslag på motionerna 1975:1938 och 1975:1939, motionerna såvitt gällde an-

*Uppsökande
verksamhet för
vuxenutbildning
m. m.*

visande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 1 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande omfattningen av den uppsökande verksamheten av fru Nordlander (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa att riksdagen med anledning av propositionen 1975:23 och motionen 1975:1940 yrkandet 2 gav regeringen till känna vad reservanten anför,

2. beträffande utvidning av begreppet prioriterade studiecirkelämnen samt bidrag till allmänna studiecirklar av herrar Nordstrandh (m) och Nyhage (m) som ansett att utskottet under 10 och 11 bort hemställa

10. att riksdagen beträffande utvidgning av prioriterade studiecirkelämnen med bifall till motionen 1975:1943 yrkandet 3 i denna del samt med avslag på propositionen 1975:23 och motionerna 1975:1938 yrkandet 5, 1975:1940 yrkandet 5 och 1975:1942 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

11. att riksdagen beträffande bidraget till allmänna studiecirklar med anledning av propositionen 1975:23 samt motionerna 1975:1938 yrkandet 4, 1975:1939 yrkandet 11 och 1975:1940 yrkandet 4 i denna del samt med bifall till motionen 1975:1943 yrkandet 3 i denna del samt med avslag på motionen 1975:1903 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

beträffande anslagsberäkningar

3. av herrar Elmstedt (c) och Karlsson i Mariefred (c), fröken Rogestam (c) samt herrar Fiskesjö (c) och Jonsson i Alingsås (fp) som – vid bifall till reservationen nr 32 till socialförsäkringsutskottets betänkande 1975:14 – ansett att utskottet under 19, 20 och 21 bort hemställa

19. att riksdagen till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 343 600 000 kr.,

20. att riksdagen med anledning av propositionen 1975:23 och motionen 1975:1939 samt med bifall till motionen 1975:1938, motionerna såvitt gällde anvisande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 26 100 000 kr.,

21. att riksdagen med bifall till motionen 1975:1938, med anledning av motionen 1975:1939 samt med avslag på propositionen 1975:23, motionerna såvitt gällde anvisande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, beslutade avslå regeringens förslag om anvisande av 1 000 kr. under den föreslagna anslagsrubriken Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.,

4. av herrar Nordstrandh (m) och Nyhage (m) som – vid bifall till

reservationen nr 31 till socialförsäkringsutskottets betänkande 1975:14 – ansett att utskottet under 19, 20 och 21 bort hemställa

19. att riksdagen till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 329 600 000 kr.,

20. att riksdagen med anledning av propositionen 1975:23 och motionen 1975:1939 samt med bifall till motionen 1975:1938, motionerna såvitt gällde anvisande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 26 100 000 kr.,

21. att riksdagen med bifall till motionen 1975:1938, med anledning av motionen 1975:1939 samt med avslag på propositionen 1975:23, motionerna såvitt gällde anvisande av medel under detta anslag i stället för avgiftsfinansiering, beslutade avslå regeringens förslag om anvisande av 1 000 kr. under den föreslagna anslagsrubriken Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

beträffande ansvaret för den uppsökande verksamheten

1. av herrar Alemyr (s), Jönsson i Arlöv (s), Wiklund (s) och Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herrar Sundgren (s) och Gillström (s) samt fru Nordlander (vpk),

2. av herrar Nordstrandh (m), Elmstedt (c) och Karlsson i Mariefred (c), fröken Rogestam (c) samt herrar Nyhage (m), Fiskesjö (c) och Jonsson i Alingsås (fp),

3. beträffande genomförandet av den uppsökande verksamheten av herrar Nordstrandh (m) och Nyhage (m),

4. beträffande studiecirkelverksamhet av fru Nordlander (vpk).

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1 vid utbildningsutskottets betänkande nr 16 beträffande omfattningen av den uppsökande verksamheten.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

reservationen nr 1 av fru Nordlander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Nordlander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 15
Avstår - 2

Punkterna 5-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkterna 10 och 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Nordstrandh och Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordstrandh begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkterna 10 och 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Nordstrandh och Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordstrandh begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 47

Punkterna 12-21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 3 Arbetsmarknadsutbildningen

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 14 med anledning av dels propositionen 1975:45 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen, dels propositionen 1975:1 såvitt gäller Arbetsmarknadsutbildning jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 13 efter föredragning av statsrådet Leijon föreslagit riksdagen att godkänna den i propositionen förordade ändringen av grunderna för utbildningsbidrag. Vidare hade i propositionen för arbetsmarknadsutbildning beräknats ett belopp av 1 086 700 000 kr.

Regeringen hade därefter i propositionen 1975:45 efter föredragning av statsrådet Leijon föreslagit riksdagen att

1. anta de riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen som förordats i propositionen,

2. godkänna de i propositionen föreslagna nya grunderna för utbildningsbidrag till kursdeltagare och stöd till företag som anordnade utbildning av anställda,

3. bemyndiga regeringen att vid behov med hänsyn till arbetsmarknadsläget göra undantag från 20-årsgränsen för utbildningsbidrag,

4. bemyndiga regeringen att fastställa ram för stöd till företag som anordnade utbildning av anställda vid risk för permittering eller uppsägning,

5. anta förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1975:45 anfördes följande:

”I propositionen föreslås riktlinjer för den fortsatta arbetsmarknadsutbildningen, som är den vuxenutbildning samhället ger särskild förtur av arbetsmarknadspolitiska skäl. Den skall stärka dem som har en svag ställning på arbetsmarknaden och tillgodose angelägna behov av yrkesutbildad arbetskraft. Den måste vara flexibel för att kunna möta förändringar på arbetsmarknaden.

Ett nytt system för utbildningsbidrag föreslås med väsentligt bättre förmåner än vad som nu utgår. Det är uppbyggt enligt inkomstbortfallsprincipen och anknutet till arbetslöshetsförsäkringen. Därmed slopas också den nuvarande reduktionen av bidragen mot makes inkomst. Arbetslöshetsförsäkrade kursdeltagare föreslås få en dagpenning av högst 120 kr. och minst 80 kr. under fem dagar i veckan. Utöver dagpenningen föreslås alla arbetslöshetsförsäkrade få ett stimulansbidrag av 10 kr. om dagen. Sammanlagda bidrag utöver 90 kr. per dag får dock inte överstiga den utbildades tidigare inkomst. Kursdeltagare över 20 år som inte har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa föreslås få ett enhetligt bidrag

av 90-kr. om dagen, vilket motsvarar det lägsta sammanlagda bidraget för arbetslöshetsförsäkrade. Utöver de nämnda bidragen skall i förekommande fall utgå traktamenten och särskilda bidrag för vissa extra kostnader i samband med utbildningen. Uträkning och utbetalning av utbildningsbidrag föreslås i fortsättningen ske genom biträde av försäkringskassorna.

Ungdomars möjligheter att få arbetsmarknadsutbildning med utbildningsbidrag föreslås bli förbättrade. Alla som har rätt till kontant ersättning vid arbetslöshet skall oavsett ålder kunna erbjudas arbetsmarknadsutbildning om detta är den lämpligaste åtgärden. Flertalet kursdeltagare under 20 år föreslås få ett utbildningsbidrag av 45 kr. om dagen, dvs. 10 kr. mer än vad som motsvarar kontant arbetsmarknadsstöd. De som är arbetslöshetsförsäkrade och de som har vårdnad om barn skall dock få samma bidrag som vuxna i motsvarande situation.

Till bristyrkesutbildning kan i mån av plats antas även den som inte uppfyller villkoret att vara eller löpa risk att bli arbetslös. Ramen för denna grupp av deltagare höjs från 3 000 till 10 000 personer per år. Inom ramen skall företräde ges åt anställda som har en svag ställning på arbetsmarknaden eller låga inkomster.

Utbildningarna föreslås i allmänhet bli upplagda så att de kan ingå i system av återkommande utbildning som varvas med arbete. Den första etappen i en sådan återkommande utbildning måste alltid vara så omfattande att den ger en rejäl start och varaktig sysselsättningstrygghet i yrket.

Svenskundervisningen för invandrare inom arbetsmarknadsutbildningen föreslås kunna förlängas från två månader till högst fyra månader.

Yrkesutbildningen i kriminalvårdsanstalter avses i fortsättningen ske i AMS och SÖ:s regi som arbetsmarknadsutbildning. De organisatoriska frågorna i samband med detta bereds f. n. i regeringskansliet.

Reglerna för stöd till arbetsmarknadsutbildning i företag föreslås få en enhetlig utformning i framtiden. Vid all sådan utbildning skall krävas att den utbildade är anställd och får avtalsenliga förmåner. De fackliga organisationerna bör alltid medverka vid planering, genomförande och tillsyn av utbildningen. Stödet kan utgå under högst sex månader och med ett enhetligt belopp av åtta kr. i timmen. Särskilda regler skall gälla vid praktikanställning. Vid de pågående försöken med utbildning av personer som anställs i yrken som domineras av motsatt kön skall bidraget höjas från f. n. fem till sex kr. timmen. Det föreslås dessutom att försök görs med bristyrkesutbildning av svetsare och plåtslagare som anställs vid varvsföretag.

I propositionen föreslås vidare att det s. k. ramplancarbetet för arbetsmarknadsutbildningen intensifieras i olika avseenden. Kursnämnderna, som länsvis övar tillsyn över arbetsmarknadsutbildningen i olika yrkesområden, förstärks. Eleverna föreslås få större inflytande genom bl. a. representation i kursnämnderna.

De sammanlagda kostnaderna för reformen beräknas till 690 milj. kr.

per år, varav 160 milj. kr. motsvaras av ökad inkomstskatt på utbildningsbidragen. För finansieringen bör en arbetsgivaravgift införas. Den bör under år 1976 utgå med 0,4 % av lönesumman, vilket beräknas motsvara ca 530 milj. kr. Avgiften föreslås bli tillförd en nybildad fond, arbetsmarknadsutbildningsfonden.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1976.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1975:399 av herr Helén m. fl. (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 4),

1975:643 av herr Nordstrandh m. fl. (m),

1975:942 av fru Hörnlund m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att försöksverksamheten med barntillsyn i samband med arbetsmarknadsutbildning fick utökas till att omfatta även kursdeltagare som genomgick utbildning utanför AMU-center,

1975:949 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

2. att höja det särskilda utbildningsbidraget för utbildning av ungdom och kvinnor från 5 till 8 kr. per timme,

3. att utbildningsbidrag gavs till ungdomar under 20 år som anvisades vakanta platser vid AMU-center i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen skulle bifalla AMS förslag om utvidgad barntillsynservice för elever inom arbetsmarknadsutbildningen, att bestridas inom det av regeringen föreslagna förslagsanslaget för arbetsmarknadsservice,

1975:1697 av fru Fränkel (fp), såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1975:1708 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1975:1712 av fru Jonäng (c), såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

1975:1717 av herr Lindström m. fl. (s),

1975:1736 av herr Strömberg i Botkyrka (fp),

dels de med anledning av propositionen 1975:45 väckta motionerna

1975:2001 av herr Nordstrandh m. fl. (m),

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

1975:2005 av fru Johansson i Hovmantorp (s) och herr Nilsson i Växjö (s), vari yrkats att riksdagen beslutade bemyndiga regeringen att, när särskilda omständigheter förelåg, höja bidraget till företag vid utbildning av handikappade,

1975:2006 av fru Landberg (s), vari yrkats att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om tillägg till utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

1975:2007 av herr Nilsson i Växjö (s) och fru Johansson i Hovmantorp (s), vari yrkats att riksdagen bemyndigade regeringen att vid utbildning, som omfattade längre tid, justera utbildningsbidraget om löneutvecklingen gav anledning därtill,

1975:2010 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att bemyndiga regeringen att höja det nuvarande grundbidraget vid arbetsmarknadsutbildning fr. o. m. den 1 september 1975 till en nivå som motsvarade fördyringen av levnadskostnaderna,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att arbetslöshetsförsäkringsutredningen gavs i uppdrag att överväga lämpligaste formen för värdesäkring av utbildningsbidragen,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att arbetsmarknadsstyrelsen gavs i uppdrag att särskilt överväga möjligheterna för samarbete med folkhögskolorna och studieförbunden vid anordnandet av s. k. preparandkurser,

1975:2011 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen, med biträdande i övrigt av propositionen 1975:45, beslutade

A. att fr. o. m. den 1 juli 1975 fram t. o. m. innevarande års utgång provisoriskt uppräknat grundbidraget för AMU-eleverna med 200 kr. per månad,

B. 1. att en utbildningslön fastställdes på 2 500 kr. per månad för den som inte hade barn, att gälla även för kursdeltagare under 20 år,

2. att barnfamiljerna skulle erhålla ett extra stöd med

för barn i åldern 0–9 år 270 kr.,

för barn i åldern 10–15 år 405 kr.,

för barn i åldern 16–19 år 495 kr.,

3. att ge regeringen till känna vad i övrigt i motionen anförts,

1975:2012 av herr Jonsson i Alingsås (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade anhålla hos regeringen om att folkhögskolorna i större utsträckning utnyttjades för den förberedande arbetsmarknadsutbildningen,

1975:2013 av fru Jonäng m. fl. (c),

1975:2014 av herr Karlsson i Mariefred (c), vari yrkats att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975:45 beslutade uttala att den möjlighet som fanns att vid folkhögskolorna ge förberedande utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen borde tillvaratas i ökad utsträckning samt att ökade möjligheter borde ges den enskilde eleven att själv avgöra vilken form av förberedande utbildning han/hon skulle få del av.

1975:2015 av herr Magnusson i Borås (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att avslå propositionen 1975:45 i vad avsåg höjning av arbetsgivaravgiften,

1975:2016 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen gav till känna att de icke arbetslöshetsförsäkrades ekonomiska situation under arbetsmarknadsutbildningen beaktades av utredningen om den allmänna arbetslöshetsförsäkringen,

2. att undantag från anställningsvillkoret vid utbildning i företagen skulle beviljas, om detta med hänsyn till konsekvenserna för individens situation på arbetsmarknaden var lämpligt,

3. att yrkesutbildning inom fångvården borde bedrivas på samtliga anstalter, där sådan utbildning bedrevs f. n.,

4. att grundbidraget, utöver den föreslagna höjningen den 1 juli 1975, höjdes med 100 kr. från den 1 september 1975,

5. att reformen finansierades med en arbetsgivaravgift, vilken fastställdes på sätt som angetts i motionen,

1975:2017 av herr Olsson i Järvsö (c) samt

1975:2018 av fru Sundberg (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande utbildning för låginkomsttagare att motionen 1975:2013, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

2. beträffande 20-årsgränsen

A. att riksdagen bemyndigade regeringen att vid behov med hänsyn till arbetsmarknadsläget göra undantag från 20-årsgränsen för utbildningsbidrag,

B. att motionen 1975:949, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. beträffande arbetsgrupp för samordning av arbetsmarknadsutbildning och annan utbildning att motionen 1975:2001 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande utredning om samordning av ungdomsutbildning och arbetsmarknadsutbildning att motionen 1975:2017 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande folkhögskolornas roll inom arbetsmarknadsutbildningen att motionerna 1975:2010, yrkandet 3, 1975:2012 och 1975:2014 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

6. beträffande försök med särskilt stimulansbidrag vid icke könsbundna utbildningsval att motionen 1975:2013, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande utvidgad försöksverksamhet med jämställdhetsbidrag att motionen 1975:1712, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande svenskundervisning för invandrare att motionen 1975:1736 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande särskilda ALU-kurser för hemarbetande invandrarkvinnor att motionen 1975:1717 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande arbetsmarknadsutbildning inom kriminalvården att motionen 1975:2016, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande anställningsvillkoret vid företagsutbildning att riksdagen med bifall till förslaget i propositionen 1975:45 skulle avslå motionen 1975:2016, yrkandet 2,

12. beträffande bidragsbeloppets storlek vid företagsutbildning att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1975:2005 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande återinförande av femkronan som konjunkturpolitiskt medel m. m. att motionerna 1975:399, yrkandet 1, och 1975:949, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. att riksdagen bemyndigade regeringen att för budgetåret 1975/76 fastställa ram för stöd till företag som anordnade utbildning av anställda vid risk för permittering eller uppsägning,

15. beträffande arbetsmarknadsutbildning av grovplåtslagare och grovsvetsare för varven att motionen 1975:643 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

16. beträffande stöd till utbildning i företag att riksdagen godkände de i propositionen 1975:45 föreslagna nya grunderna för stöd till företag som anordnade utbildning av anställda, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkter,

17. beträffande beaktande av de icke försäkrades situation vid arbetsmarknadsutbildning att motionen 1975:2016, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

18. beträffande bidragsjusteringar vid längre utbildningar att riksdagen med bifall till motionen 1975:2007 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande värdesäkring av grundbidrag att motionen 1975:399, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

20. beträffande utredning om värdesäkring av utbildningsbidraget att motionen 1975:2010, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande bidrag till köp av läroböcker att riksdagen skulle avslå motionen 1975:2018,

22. beträffande särbehandling av ensamstående inom arbetsmarknadsutbildningen att motionen 1975:1697, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

23. beträffande reformeringen av utbildningsbidraget att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionen 1975:2011, yrkandena B 1 och B 2, godkände i propositionen 1975:45 föreslagna nya grunder för utbildningsbidrag till kursdeltagare, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1976, i den mån dessa grunder inte behandlats i föregående punkter,

24. beträffande utbildningsbidrag för tiden den 1 juli–den 31 december 1975

A. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionen 1975:2011, yrkandet A i motsvarande del, godkände i propositionen 1975:1, bilaga 13, förordad ändring av grunderna för utbildningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,

B. att riksdagen med anledning av motionerna 1975:2006, 1975:2010, yrkandet 1, 1975:2011, yrkandet A i motsvarande del, och 1975:2016, yrkandet 4, bemyndigade regeringen att vid behov företa erforderlig justering av utbildningsbidraget,

C. att motionen 1975:1708 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

25. beträffande medinflytande för deltagare i arbetsmarknadsutbildning, m. m. att motionen 1975:2011, yrkandet B 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

26. beträffande försöksverksamheten med barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen med anledning av motionerna 1975:942 och 1975:949, yrkandet 5, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. beträffande principfrågan om införande av en arbetsgivaravgift och inrättande av en arbetsmarknadsutbildningsfond att riksdagen med avslag på motionen 1975:2015 skulle bifalla regeringens i propositionen 1975:45 framlagda förslag,

28. beträffande arbetsgivaravgiftens storlek att riksdagen med avslag på motionen 1975:2016, yrkandet 5, skulle anta 2 § första stycket i det i propositionen 1975:45 framlagda förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen,

29. beträffande medelsanvisningen att riksdagen till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisade ett anslag av 1 150 000 000 kr.,

30. att riksdagen skulle anta det vid propositionen 1975:45 fogade förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen – i den mån förslaget inte behandlats under punkten 28 – med den ändringen att 2 § andra stycket skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att i propositionen föreslagen begränsning av avgiftsunderlaget för arbetsgivaravgiften skulle slopas,

31. att riksdagen skulle anta i propositionen 1975:45 förordade riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen, i den mån annat inte framgick av vad utskottet anfört och hemställt i föregående punkter.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande folkhögskolornas roll inom arbetsmarknadsutbildningen av herr Nilsson i Tvärålund (c), fru Jonäng (s) samt herrar Granstedt (c), Ekinge (fp), Rämgård (c) och Carlström (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1975:2010, yrkandet 3, 1975:2012 och 1975:2014 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

2. beträffande anställningsvillkoret vid företagsutbildning av herr Nilsson i Tvärålund, fru Jonäng samt herrar Granstedt och Rämgård (samtlige c) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med avslag på förslaget i propositionen 1975:45 samt med bifall till motionen 1975:2016, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

3. beträffande reformeringen av utbildningsbidraget av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2011, yrkandena B 1 och B 2, samt med avslag på de i propositionen 1975:45 föreslagna nya grunderna för utbildningsbidrag till kursdeltagare beslutade att utbildningslön enligt de grunder som reservanten förordat skulle utgå till kursdeltagare fr. o. m. den 1 januari 1976,

4. beträffande utbildningsbidrag för tiden den 1 juli–den 31 december 1975 av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

A. att riksdagen med anledning av regeringens i propositionen 1975:1 bilaga 13 framlagda förslag samt med bifall till motionen 1975:2011, yrkandet A, godkände av reservanten förordad ändring av grunderna för utbildningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,

B. att motionerna 1975:2006, 1975:2010, yrkandet 1, och 1975:2016, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

C. att motionen 1975:1708 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande finansiering genom arbetsgivaravgift m. m. av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 27 bort hemställa

beträffande principfrågan om införande av en arbetsgivaravgift och inrättande av en arbetsmarknadsutbildningsfond att riksdagen med bifall till motionen 1975:2015 och med avslag på propositionen 1975:45 i motsvarande del godkände vad reservanterna anför, t,

6. beträffande arbetsgivaravgiftens storlek av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet – under förutsättning av bifall till reservationen nr 5 – under 28 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå

dels det i propositionen 1975:45 framlagda förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen såvitt avsåg 2 § första stycket,

dels motionen 1975:2016, yrkandet 5,

7. beträffande arbetsgivaravgiftens storlek av herr Nilsson i Tvärålund (c), fru Jonäng (c) samt herrar Granstedt (c), Ekinge (fp), Rämgård (c) och Carlström (fp) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

att riksdagen – med bifall till motionen 1975:2016, yrkandet 5, samt med förklaring att 2 § första stycket i det i propositionen 1975:45 framlagda förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen borde ändras – skulle anta av reservanternas föreslagen lydelse av 2 § första stycket,

8. beträffande medelsanvisningen av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 5 – ansett att utskottet under 29 bort hemställa

att riksdagen till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 150 000 000 kr.,

9. beträffande lagförslaget i övrigt av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet – under förutsättning av bifall till reservationen nr 5 – under 30 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå det vid propositionen 1975:45 fogade förslaget till lag om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen i den mån det inte behandlats i det föregående.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande värdesäkring av utbildningsbidraget av herrar Ekinge (fp) och Carlström (fp).

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! I betänkandet nr 14 från inrikesutskottet lämnas en kort historik över arbetsmarknadsutbildningens utveckling. Därav framgår att den inte är något nytt medel i arbetsmarknadspolitiken. Utbildning kom först till användning i akuta sysselsättningskriser under 1940-talet. Under mitten av 1960-talet gjordes den mera generell och offensiv. Den har därefter utvecklats undan för undan. Många undersökningar visar nu att AMU-utbildning är bland de allra effektivaste instrumenten inte bara i krissituationer, t. ex. vid snabba strukturförändringar, vid nedläggningar av företag och under lågkonjunkturer, utan också som ett kontinuerligt arbetsmarknadsinstrument. Dess värde och effekt gäller alla berörda kategorier arbetssökande, inte minst de handikappade.

Som vi från centern i annat sammanhang framfört skulle den kunna spela ännu större roll insatt i en mera aktiv regionalpolitik.

Eftersom AMU-utbildningen kan karakteriseras som ett offensivt medel för att hjälpa människor till en trygg och lämplig sysselsättning, måste den erbjudas med sådana villkor att den blir attraktiv. Det var ett av motiven för kommitténs för arbetsmarknadsutbildning, KAMU, förslag om förbättrat utbildningsstöd för denna klart målinriktade vuxenutbildning.

En samordning och avvägning är nödvändig dels med den övriga vuxenutbildningen, dels med de andra arbetsmarknadspolitiska instrumenten. Det har betonats i den tidigare debatten här i dag. Regeringen har i allt väsentligt anslutit sig till KAMU:s förslag. En anknötning till arbetslöshetsförsäkringens villkor kompletterad med ett visst ytterligare stimulansbidrag för AMU-utbildning synes naturlig och riktig med hänsyn till dennas målsättning.

Centern godtar således propositionen när det gäller dess huvudinriktning och målsättning. Vi vill dock understryka att först när den allmänna arbetslöshetsförsäkringen förverkligats bör det vara möjligt för alla medborgare att erhålla ett rättvist och tillfredsställande stöd även via AMS-utbildningsstödet. Vissa icke arbetslöshetsförsäkrade får med föreliggande förslag sämre ersättning än försäkrade. Med anledning av centermotionen 2016, där detta problem med de oförsäkrade tas upp, gör utskottet det värdefulla uttalandet att utredningen om den allmänna arbetslöshetsförsäkringen förutsättes lösa denna fråga.

Under utskottsbehandlingen av propositionen 45 och även tidigare har AMU-eleverna engagerat sig i utformningen av villkoren för AMU-utbildningen. Man har hävdats den s. k. levnadskostnadsprincipen, alltså i stort sett den gamla principen för stöd till AMU-elever. Naturligtvis måste försörjningssynpunkten spela en stor roll vid villkorens utformning. På direkt fråga till representanter för AMU-eleverna som har uppvaktat oss i alla partier, om man försökt att väga samman sitt förslag med vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsproblematiken i övrigt, har de tillstått att man inte har haft den överblicken. Det är fullt förståeligt. Det är en svår problematik. AMU-eleverna har krävt 2 500 kr. per månad plus vissa hyres- och familjebidrag. Vpk har följt upp deras förslag. Som framgår av utskottsbetänkandet ger AMU-elevernas förslag för flertalet sämre ersättning och är inte avvägt så väl mot vuxenutbildningen i övrigt liksom inte heller mot arbetsmarknadspolitikens medel och målsättning. Jag tror mig veta att en exemplifiering kommer att presenteras av andra talare, varför jag inte skall uppta tiden med någon sådan.

När det gäller ekonomiseringen av reformen ansluter sig centern till tanken att den delvis betalas med en särskild arbetsgivaravgift. Ett samband mellan nytta och kostnad kan konstateras. Vi kan dock inte finna annat än att regeringens förslag innebär ett inte oväsentligt överuttag av avgiftspengar. Trots att KAMU:s förslag till vissa delar inte genomförs beräknar regeringen kostnaden för reformen till ett ca 200 milj. kr. högre belopp. Orsaken anges vara den väntade större utbildningsvolymen på 15 000–20 000 elever. Att döma av propositionens ordalydelse och tid-

punkten för beräkningarna i den synes dessa inte vara gjorda på det antagna löneunderlaget den 1 januari 1976. Departementschefen och KAMU har vidare olika bedömningar av skatteeffekten och den samhällsekonomiska nettoeffekten av reformen.

Avgifterna skall uttas fr. o. m. den 1 januari 1976. Det lönebelopp som då är aktuellt kan förmodas överstiga löneunderlaget vid tidpunkten för beräkningarna i propositionen med minst 25–30 %. Härigenom kan AMU-fonderna beräknas öka med 170–180 milj. kr. jämfört med vad som anges i propositionen. Borttagandet av inkomsttaket, 7,5 gånger basbeloppet, kan dessutom antas tillföra fonden ytterligare 20–30 milj. kr. Detta har heller inte beaktats i propositionen.

Departementschefen bedömer skatteeffekten av AMU-stödet liksom av de komplementära stödformerna bli betydligt lägre. KAMU uppskattar nettoeffekten för samhället till en ytterligare utgift av 250 milj. kr. Man har i det här sammanhanget anledning att jämföra med utgiftsbehovet för arbetslöshetsförsäkringen. AMU-utbildningen skall ju finansieras efter samma principer som denna.

Av de skäl som jag nyss har anfört är det enligt vår mening mycket sannolikt att ett betydande överuttag skulle ske genom en arbetsgivaravgift på 0,4 %. I den mån arbetsmarknadsutbildningen ökar mycket i omfattning kan kostnaderna för lärarlöner, lokaler och undervisningsmateriel naturligtvis påverkas. Departementschefen anger, som jag tidigare nämnde, den beräknade ökningen av elevantalet per år till 15 000–20 000 personer, alltså i storleksordningen 15 % av det antal elever som normalt går i arbetsmarknadsutbildning. Under budgetåret 1973/74 var antalet 128 000 personer, och under innevarande år beräknas det bli inte oväsentligt lägre. Det är framför allt denna omständighet som av utskottet liksom i propositionen anförs som motiv för ett uttag på 0,4 %. Den totala kostnaden för den här ökningen anges i propositionen till 180 milj. kr.

Denna argumentering kan, insatt i det totala sammanhanget, inte vara helt hållbar enligt vår mening. Utöver det tidigare nämnda större löneunderlaget finns det, som KAMU själv påpekar, en betydande outnyttjad utbildningskapacitet. KAMU visar i sitt betänkande att i fråga om tillverkningsarbete och maskinskötsel – två mycket viktiga områden för arbetsmarknadsutbildning – är det bara sju län som har en utnyttjandegrad i sin utbildning på mer än 70 %. I 17 län har man en utnyttjandegrad inom dessa områden på mindre än 70 %.

En betydande expansion av arbetsmarknadsutbildningen kan alltså komma till stånd inom befintlig organisation eller med en ringa ökning av de direkta utbildningskostnaderna. Kostnaderna för utbildningsbidraget ökar naturligtvis proportionellt mot antalet utbildade. I den mån utbildningskapaciteten ökas utöver tillgänglig kapacitet – som jag här har angivit när jag citerat KAMU – påverkas utbildningskostnaderna mera påtagligt.

Avsikten med denna reform är bl. a. att öka utbildningsalternativets

attraktivitet i förhållande till t. ex. det kontanta stödet vid arbetslöshet. Vi inom centern instämmer naturligtvis i den målsättningen. Och om detta inträffar minskar i stort sett i motsvarande grad kostnaderna för det kontanta stödet till dem som annars varit berättigade till detta. Förhoppningsvis kommer då fler människor snabbare in i produktionen och betalar denna avgift liksom avgiften för arbetslöshetsstödet. Den avgiften har ju, som jag tidigare berört, gett ett betydande överskott, och den skulle förbrukas i ännu mindre grad. Överskottet till arbetslöshetsstödet beräknas bli betydande under innevarande år. Riksrevisionsverket beräknar i den nyss framlagda finansplanen att överskottet blir 397 milj. kr. Under förra budgetåret var överskottet 246 milj. kr., medan det var ett underskott på 64 milj. kr. budgetåret 1972/73. Detta anger ju i någon mån karaktären av det här finansieringssystemet.

På grund av förväntad ökande efterfrågan på AMU-utbildning har således majoritetens motiv effekter som man inte har omnämnt i utskotts-
betänkandet och som minskar samhällets kostnader på andra områden, t. ex. det kontanta arbetslöshetsstödet, beredskapsarbeten och vissa sociala kostnader. Detta pekar AMU på, men i propositionen sägs inte mycket om det, och majoriteten i utskottet berör det heller inte. Genom dessa omständigheter ökas ju finansieringsutrymmet för den utbildning som vi diskuterar nu.

På grund av det samband som kan råda mellan arbetsgivaravgiften för kontant stöd vid arbetslöshet och avgiften för AMU-utbildning borde man överväga att slå ihop dessa båda avgifter till en, som då enligt vår mening synes kunna ha storleksordningen 0,6 %.

Någon med sakuppgifter övertygande dokumenterad bevisning för att en avgift på 0,4 % till AMU-fonden är nödvändig har inte nligt vår mening presenterats i utskottet och inte heller i utskottsbetänkandet. Det är därför förvånande att majoriteten i utskottet kan uttala att avgiften snarare är för låg än för hög. För oss framstår det som sannolikt att den är för hög.

Andra talare kommer, herr talman, att behandla reservationen 1 angående folkhögskolornas roll, reservationen 2 beträffande anställningskravet för handikappade i företagsutbildning och vårt förslag om höjning av grundbidraget med 100 kr. den 1 september i år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet från inrikesutskottet behandlas, som herr Nilsson i Tvärålund påpekat, vissa avsnitt i propositionen 1975:1 bil. 13 angående arbetsmarknadsutbildningen samt propositionen 1975:45 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen och nya

grunder för utbildningsbidrag till kursdeltagare, jämte ett 20-tal motioner. Bland motionärerna märks herr Nordstrandh och fru Sundberg. De kommer senare att tala för sina motioner, varför jag inte tar upp dessa.

Arbetsmarknadsutbildning har under en följd av år bedrivits här i landet i form av kurser för arbetslösa. Utbildningen gällde då i huvudsak undervisning i mer allmänbildande ämnen. Under de senaste årtiondena har arbetsmarknadsutbildningen fått en mer markerad inriktning på yrkesutbildning.

Anledningen härtill torde utan tvivel vara dels att strukturomvandlingen inom näringslivet pågår i ökat tempo, dels att regering och riksdag icke ägnat yrkesutbildningen erforderligt intresse. Från moderata samlingspartiets sida har vi ända sedan 1950-talet föreslagit ökade insatser på yrkesutbildningens område vad gäller det reguljära skolväsendet, yrkesskolväsendet, den s. k. växelutbildningen och den yrkesutbildning som helt eller delvis sker ute i näringslivet.

Tyvärr har vi inte fått gehör för våra förslag i dessa avseenden. Detta har gjort att det svenska näringslivet t. o. m. under tider av betydande arbetslöshet här hemma varit nödsakat att hämta yrkesutbildad arbetskraft från främmande länder.

F. n. är den totala arbetslösheten, som tyvärr ökat med ca 4 000 under april, begränsad till 1,5 %, men arbetslösheten bland ungdom är mer än dubbelt så stor – ca 3 % – vilket vi inom moderata samlingspartiet anser vara ytterst allvarligt. Likaledes har intresset för sysselsättning ute på arbetsmarknaden ökat avsevärt bland kvinnorna. Det finns, anser vi inom moderata samlingspartiet, all anledning att samhället medverkar till att ge såväl ungdomen som de kvinnor som så önskar erforderlig arbetsmarknadsutbildning eller kompletterande yrkesutbildning.

I de propositioner som jag inledningsvis nämnde föreslås nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen, nya grunder för erhållande av utbildningsbidrag och högre bidrag till kursdeltagarna. För försäkrade föreslås maximibeloppet kunna uppgå till 2 900 kr. i månaden, för oförsäkrade till 1 980 kr. i månaden och för deltagare under 20 år till 45 kr. per dag. Vidare föreslås stöd till företag som anordnar utbildning av anställda. Regeringen föreslås få bemyndigande att vid behov – med hänsyn till arbetsmarknadsläget – göra undantag från 20-årsgränsen för utbildningsbidrag samt att fastställa ramen för stöd till företag som anordnar utbildning av anställda vid risk för permittering eller uppsägning.

Den sedan år 1966 bedrivna försöksverksamheten med s. k. bristyrkesutbildning föreslås bli betydligt utökad, närmare bestämt från 3 000 till 10 000 personer.

Från moderata samlingspartiets sida tillstyrker vi samtliga dessa förslag i propositionerna. Vi tycker detta är ett steg i rätt riktning. Vi vill särskilt betona angelägenheten av att utnyttja de stora möjligheter till arbetsmarknads- och yrkesutbildning som finns inom näringslivet. Många årtiondens erfarenhet visar att den utbildningen – såväl ur elevens, lärningens och kursdeltagarens som ur samhällets synpunkt – är den ekonomiskt fördelaktigaste.

Vi noterar med tillfredsställelse att propositionen 45 är inne på den

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

väg vi från moderata samlingspartiets sida gång efter annan föreslagit, nämligen ökad användning just av dessa utbildningsmöjligheter och mer generella medel för att stimulera utbildningen. Vi hoppas att den av regeringen tillsatta utredningen för att utvärdera förekommande former för utbildning i företag skall arbeta snabbt och kommer fram till förslag som verkligen stimulerar till ökad användning av den utbildningsformen. Skall så bli fallet måste man ersätta vederbörande företag eller företagare med skäligt belopp och inte som nu med belopp varierande mellan 36 öre per timme i lärarlön vid viss utbildning och 6 resp. 8 kr. per timme framgent, samtidigt som företaget skall betala avtalsenlig lön till vederbörande anställd. Personligen anser jag dessutom att den s. k. lärarlönen bör vara skattefri.

Utskottsbetänkandet behandlar även motionen 2001 av herr Nordstrandh m. fl. angående en ökad samordnad planering av utbildningen för att bättre utnyttja tillgängliga resurser inom ungdomsutbildningen, vuxenutbildningen och arbetsmarknadsutbildningen i syfte att undvika improvisationer, nedbringa överkapacitet och därmed även kostnaderna. Utskottet delar motionärernas uppfattning och anser att ökade insatser bör göras för att samordna kursutbudet. Herr Nordstrandh kommer att utveckla detta närmare.

Folkhögskolornas medverkan i arbetsmarknadsutbildningen behandlas också i betänkandet. Statsrådet liksom utskottsmajoriteten betonar möjligheterna att i ökad utsträckning utnyttja folkhögskolorna i arbetsmarknadsutbildningen och förutsätter att erforderliga anpassningsproblem tas upp av den pågående folkhögskoleutredningen. Något särskilt initiativ från riksdagens sida i detta avseende anser majoriteten icke nödvändigt. Jag delar den uppfattningen, då jag har viss erfarenhet från en mig närstående folkhögskola som just slagit in på såväl förberedande arbetsmarknadsutbildning som viss yrkesutbildning. Jag syftar på Hantverkets folkhögskola i Leksand.

Herr talman! Av det sagda framgår att vi moderater i princip tillstyrker propositionerna på så gott som alla punkter utom en, som vi under inga förhållanden kan acceptera, nämligen förslaget om finansieringen av de ökade kostnaderna för genomförandet av förslaget. Vi kan inte finna att några övertygande skäl talar för att riksdagen skall gå ifrån den nuvarande ordningen att kostnaden för arbetsmarknadsutbildning finansieras över statsbudgeten-samhället, precis som praktiskt taget all annan utbildning. Frågan om ytterligare avgiftsbelastning på företagen bör enligt vår uppfattning prövas i annat sammanhang, och som vi också föreslagit bör avgiftsbelastningen minska i stället för att öka. Vi yrkar därför avslag på finansieringsförslaget liksom på förslaget om inrättande av en särskild fond för arbetsmarknadsutbildning och bifall till reservationerna 5, 6, 7 och 8, innebärande bifall till herr Magnussons i Borås motion 2015.

Alltsedan löneskatten infördes har det från denna talarstol – liksom genom skrivelser, uppvaktningar m. m. – upprepade gånger anförts många tungt vägande skäl för de negativa effekter på stora delar av näringslivet, och alldeles speciellt vad gäller mindre och medelstora företag liksom landsting och kommuner, som systemet med arbetsgivaravgifter medför.

Låt mig bara erinra om några.

Arbetsgivaravgifter verkar snedvridande på produktionsinriktningen. Kapitalintensiv produktion gynnas på bekostnad av arbetskraftsintensiv produktion.

Arbetsgivaravgifter är sysselsättningsfientliga. Ökade kostnader för arbetskraft stimulerar eller tvingar företagen att välja mindre arbetskraftsintensiva produktionsmetoder. Ökade kostnader för arbetskraft leder till minskad efterfrågan på personal. Beskattningen av produktionsfaktorn arbete har därför en tendens att minska sysselsättningen.

Eftersom lönedelen av de totala kostnaderna är hög inom företag som sysslar med service, reparation och underhåll medför beskattningen av arbetskraften en tendens att kassera maskiner, verktyg och andra förnödenheter med ett kvarvarande bruksvärde i stället för att underhålla och reparera produkterna. Detta innebär ett slöseri med värdefulla tillgångar och motverkar därigenom ett från samhällets synpunkt önskvärt resursutnyttjande.

Löneskatten är dessutom inte neutral i förhållande till utrikeshandeln. Den påverkar den svenska handels- och betalningsbalansen i negativ riktning. Löneskatten belastar de svenska företagen men inte konkurrentföretagen i utlandet. Arbetsgivaravgifter påverkar därför exportinriktade företag negativt, såväl de som har egen export som de mindre och medelstora företag som verkar som underleverantörer och underentreprenörer till exportföretagen.

Herr talman! Det är hög tid att finna andra former för beskattningen än ständigt växande pålagor på arbetskraften om vi vill slå vakt kring sysselsättningen och näringslivets konkurrenskraft på såväl hemmamarknaden som exportmarknaden samt – med hänvisning till ett flertal nyligen gjorda intervjuer bland den yngre generationen – om vi vill att den generationen skall ägna sig åt företagsamhet och företagutbildning i fortsättningen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som upptar herr Oskarsons och mitt namn.

I detta anförande instämde herr Oskarson (m).

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! I en partimotion till 1971 års riksdag krävde vi inom folkpartiet en översyn av reglerna för arbetsmarknadsutbildningen. Inrikesutskottet anslöt sig till detta krav, som också framfördes från socialdemokratiskt håll, och på förslag av utskottet begärde 1971 års höstriksdag en allmän översyn av arbetsmarknadsutbildningen. Detta beslut resulterade i tillsättandet av KAMU. När regeringen nu på grundval av det utredningsarbetet lägger fram propositionen om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen är det således närmast att se som en effektivering av riksdagens tidigare gjorda begäran. Mot den bakgrunden är det naturligt att utskottet i stor utsträckning står enigt bakom de förslag som utskottet lägger fram med anledning av propositionen.

Det råder självfallet inget tvivel om att arbetsmarknadsutbildningen är ett av de mest betydelsefulla instrumenten i vår arbetsmarknadspolitik. Vi har från folkpartiets sida anledning att vara tillfreds med den utveckling som denna viktiga fråga har fått efter våra framstötter. Men samtidigt är det angeläget att framhålla att arbetsmarknadsutbildningens innehåll och omfattning icke är något en gång för alla givet. Även denna utbildningsverksamhet måste ständigt utvecklas och anpassas. Det steg som tas genom det föreliggande förslaget är dock värdefullt. Som framhålls i en folkpartimotion med anledning av propositionen är det viktigt att de som av olika anledningar har en svag ställning på arbetsmarknaden i första hand kommer i fråga för arbetsmarknadsutbildning, och denna utbildning måste alltid vara ett riktigt komplement till det regelmässiga utbildningsväsendet – icke någon ersättning för detta. Det finns anledning att understryka detta och även betydelsen av samordningen mellan arbetsmarknadsutbildningen och det övriga utbildningsväsendet. Det måste ständigt uppmärksammas; annars finns det risk för att det blir dubbelarbete och vi får ett sämre utnyttjande av våra samlade resurser.

Låt mig sedan, herr talman, få säga något om den s. k. femkronan, som utskottet också behandlar i sitt betänkande.

Mellan mars och april i år steg arbetslösheten med ca 4 000. Den totala arbetslösheten ligger fortfarande på en avsevärt lägre nivå än förra årets, men den inträffade höjningen är en påminnelse om den konjunkturbedgång som är på väg i vårt land. Under förra året sjönk nämligen arbetslösheten mellan de båda vårmånaderna.

Det är inför de här utsikterna viktigt att alla våra konjunkturpolitiska och arbetsmarknadspolitiska instrument hålls i beredskap för att kunna sättas in successivt under året. Jag vill i detta sammanhang särskilt peka på hur viktigt det är att uppmärksamma ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Vi vet att andelen av de arbetslösa som är under 25 år har stigit – mer än var tredje arbetslös är numera under 25 år. Vi vet också att erfarenhet av arbetslöshet i unga år lätt skapar bitterhet och apati. Många arbetslösa ungdomar har förklarligt nog svårt att förstå varför ingen efterfrågar deras hjälp och kunskaper. Å andra sidan är det naturligtvis svårt att snabbt ordna arbete åt alla ungdomar som passar för den utbildning de skaffat sig. Den svårigheten ökar allteftersom fler och fler ungdomar skaffar sig utbildning som skapar förväntningar om ett arbete inom ett visst yrkesområde. Den förbättrade utbildningsnivån förorsakar icke sällan den som har dålig utbildning eller svaga betyg ännu större bekymmer.

Vi har därför inom folkpartiet sagt oss att de ungdomar som vill arbeta i stället för att gå arbetslösa borde få garantier från samhället om kompletterande utbildning eller temporärt arbete i avvaktan på ett mer permanent arbete. Vi tror nämligen att blotta kontakten med arbetslivet är värdefull för många ungdomar. Det är ju inte så, att det inte finns saker och ting som inte behöver utträttas i vårt samhälle. Det är därför närmast en fråga om samordning och organisation. Vi tror, trots riksdagens inställning till det här förslaget tidigare i vår, att vår garanti snart

kommer att realiseras. Vi kan emellertid inte slå oss till ro och låta allt bero till dess garantin är i funktion. Därför har vi i vår motion 399 föreslagit att de arbetsgivare som anställer och utbildar ungdomar och kvinnor skall få bidrag på förslagsvis 8 kr. per timme under sex månader. Detta är ju inget nytt förslag – det här bidraget har prövats under tiden den 15 oktober 1973–31 december 1974. Då utgick bidraget med 5 kr. och kallades följaktligen "femkronan".

Nu har emellertid regeringen dragit in bidraget; nu, när alla tecken tyder på att vi går mot kärvare tider på arbetsmarknaden, stimuleras inte längre arbetsgivaren att anställa ungdomar och kvinnor. Beror det på att bidraget varit verkningslöst? Nej, inte alls. Fram till halvårsskiftet 1974 hade 11 600 ungdomar och kvinnor fått anställning med hjälp av bidraget. Av dessa var ca 80 % ungdomar under 25 år. Under andra halvåret 1974 bör det rimligtvis ha anställts ytterligare något tusental med hjälp av femkronan.

Det kunde säkert ha varit fler om ersättningen, som vi föreslagit, satts högre. Men resultatet är ändå av den storleksordningen att man måste fråga sig om regeringen menar, att vi kan vara utan den här hjälpen. Ingen kan svara på frågan, men den bör ändå ställas som tankeväckare: Hur många av de ca 20 000 ungdomar som i dag går arbetslösa skulle ha haft arbete om bidraget funnits kvar?

Folkpartiets förslag om att återinföra bidraget har tagits upp positivt av utskottet. Utskottet hänvisar till en utredning som regeringen tillsatt med uppgift att se över hela frågan om utbildning inom företagens ram. Utskottet hänvisar också till finansutskottets betänkande om den ekonomiska politiken från i vintras. Där säger finansutskottet, att "särskild tonvikt bör läggas vid åtgärder som syftar till att minska och förebygga ungdomsarbetslöshet". Hänvisningen till detta uttalande av riksdagen är det i sammanhanget viktigaste. Den utvärdering som den omtalade utredningen skall göra är naturligtvis viktig men får inte användas av regeringen som hinder för att sätta in åtgärder mot ungdomsarbetslösheten som visat sig vara effektiva. När utskottet i detta sammanhang säger att det förutsätter att regeringen beaktar de ökade sysselsättningsproblem för ungdom som kan uppstå i ett kärvare konjunkturläge, är detta en klar anvisning, som jag utgår ifrån att regeringen inte kan negligera.

Låt mig, herr talman, så gå över till att tala något om de reservationer och det särskilda yttrande som vi har fogat vid betänkandet.

I ett par folkpartimotioner, nr 2010 av herr Eriksson i Arvika m. fl. och nr 2012 av herr Jonsson i Alingsås, har frågan om folkhögskolornas och studieförbundens roll i arbetsmarknadsutbildningen tagits upp. Flera remissinstanser som yttrat sig över KAMU:s betänkande, varibland märks såväl LO som TCO och folkhögskoleutredningen, framhåller att folkhögskolorna och studieförbunden bör kunna utnyttjas i större utsträckning än vad utredningen tänkt sig.

Vi anser att propositionen är onödigt passiv på den här punkten. Inrikesutskottets majoritet hänvisar till folkhögskoleutredningens arbete.

Denna utredning har yttrat sig om folkhögskolornas möjligheter och därvid framhållit att folkhögskolorna har speciella förutsättningar, arbetsformer m. m. som gör dem lämpliga att användas i arbetsmarknadsutbildningen. KAMU menar emellertid att den vid AMU-centra anordnade utbildningen är mer flexibel än annan utbildning. Men som folkhögskoleutredningen framhåller besitter folkhögskolorna en hög grad av flexibilitet, och genom att dessa skolor är oberoende av centralt utarbetade kurs- och läroplaner har de särskilda möjligheter att anpassa inriktningen och utformningen av undervisningen med hänsyn till deltagarnas förutsättningar och behov. Det är därför helt klart att folkhögskolorna skall kunna användas i högre grad än vad som sker, icke minst i den förberedande utbildningen som är ett inslag i arbetsmarknadsutbildningen.

Som vi framhåller i reservationen är det också så att om man utnyttjar folkhögskolornas kapacitet behöver man inte bygga ut motsvarande resurser vid AMU-centra. AMS och SÖ bör därför enligt vår mening av regeringen få i uppdrag att i samråd med folkhögskoleutredningen särskilt överväga möjligheterna att förlägga förberedande utbildning vid folkhögskolorna. Detta är alltså ett krav som går längre än det som inrikesutskottets majoritet gått med på. Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationen 1.

Härefter vill jag, herr talman, beröra frågan om finansieringen av den vidgade arbetsmarknadsutbildningen. Jag kan härvidlag fatta mig kort efter herr Nilssons i Tvärälund anförande, som jag på den här punkten till alla delar instämmer i. Låt mig ändå framhålla att vi ansluter oss till principen att reformen bör betalas genom en särskild arbetsgivaravgift. Vi anser vidare att regeringen hade bort följa de beräkningar som KAMU gjort när det gäller fastställandet av avgiftsuttaget. När det därtill är så, såsom herr Nilsson i Tvärälund framhöll, att vissa delar av KAMU:s förslag inte genomförs och när det dessutom tillkommer, såsom också framgår av reservationen, en förstärkning av avgiftsintäkterna till arbetsmarknadsutbildningsfonden, genom att den nya arbetsgivaravgiften tas ut på den högre lönesumma som blivit resultatet av årets avtalsrörelse, har det funnits än större skäl för utskottet att ansluta sig till vårt förslag om att procentsatsen bör fastställas till 0,25 i stället för 0,4 som regeringen föreslagit. Jag instämmer gärna i herr Nilssons i Tvärälund uttalande att några bärande skäl för den högre avgiften icke har förebragts, och därför ber jag att få yrka bifall till reservationen 7. Med detta tar vi också avstånd från förslaget från moderata samlingspartiets företrädare som i sin reservation icke redovisat varifrån pengarna skall tas.

I ett särskilt yttrande har vi från folkpartiets sida tagit upp vårt krav på värdesäkring av utbildningsbidraget. Eftersom detta bidrag storleksmässigt sammankopplats med ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen anser utskottet att värdebeständigheten av utbildningsbidraget i viss mån blivit tillgodosett. Detta förutsätter dock att den tidigare av riksdagen i princip beslutade allmänna arbetslöshetsförsäkringen införs och att ersättningen någorlunda anpassas efter de normer som gäller för sjukförsäkringen. Härvidlag är det självfallet också riktigt att ett skäligt grund-

belopp fastställes för dem som icke före arbetslösheten eller före inträdet i arbetsmarknadsutbildningen haft någon inkomst och för vilka således inkomstbortfallsprincipen ej kan tillämpas.

Vi är mycket angelägna om att den nya arbetslöshetsförsäkringen införas så snart som möjligt. Vi förutsätter att riksdagen kan få förslag under 1976, så att de nya normerna kan tillämpas från år 1977. Mot denna bakgrund har vi ansett att kravet på värdebeständighet är tillgodosett. Skulle så icke ske på det sätt vi förutsätter får vi anledning att återkomma till frågan.

Med detta, herr talman, ber jag än en gång att få yrka bifall till reservationerna 1 och 7 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr Ekinge talade inledningsvis om arbetsmarknadsutbildningen som sådan. Det är en viktig fråga – det är vi alla överens om. Men jag kom då att tänka på vad den gamle missionären sade vid ett tillfälle: Först måste magen mättas innan man kan framföra det kristna budskapet. Något liknande gäller faktiskt i fråga om eleverna vid arbetsmarknadsutbildning. Det har talats om denna utbildning, men det som dessa elever skulle leva av har varit mycket knappt tilltagit. Det har också visat sig att de elever som hamnat på arbetsmarknadsutbildning i stor utsträckning slutat där så snart tillfälle erbjudits att få ett arbete på den öppna marknaden. *Utbildningen har inte fortsatt.*

Vänsterpartiet kommunisterna har alltsedan år 1971 återkommit med motioner till riksdagen om en höjning av de mycket låga grundbidragen vid arbetsmarknadsutbildningen.

Under de första åren förde vi fram arbetsmarknadsstyrelsens äskanden om en förhöjning av bidragen för eleverna vid denna utbildning. Vi är det enda parti i riksdagen som har fört fram dessa krav genom motioner. Arbetsmarknadsstyrelsen var klar över att om den skulle få elever till denna utbildning och få dem att stanna kvar vid utbildningen – och därmed få den kvalificerade arbetskraft som industrin efterfrågade – måste grundbidragen bli högre. Regering och riksdag var alltid lika njugga.

Då mitt parti år 1971 motionerade för första gången hade antalet personer vid arbetsmarknadsutbildning stigit från 11 000 personer år 1960 till 98 000 år 1970. Samhället hade med andra ord övertagit en allt större del av företagets insatser för att utbilda sina anställda eller för att ge de anställda bättre möjligheter att klara rationaliseringar och omställningar som skett i ett alltmer accelererat tempo under den tioårsperioden. Över budgeten skulle kostnaderna klaras. Företagarna slapp utgifterna som var förknippade med denna utbildning. Under de år som gått har det inte funnits en klar målsättning för arbetsmarknadsutbildningen.

1960 års arbetsmarknadsutredning, som borde ha analyserat detta komplex, konstaterade i sitt betänkande, som avlämnades år 1965, att några detaljerade undersökningar om det totala behovet av omskolning och fortbildning som ett led i arbetsmarknadspolitikens strävan att åstadkomma balans på arbetsmarknaden ej hade gjorts.

Utredningen utgick ifrån den som den uttryckte det "grundläggande tanken" att det moderna näringslivet kräver att de yrkesverksamma har tillgång till en fortgående utbildning och omskolning.

Utgångspunkten blev och har hela tiden varit företagens behov och inte arbetarnas eller elevernas. Om det hade funnits en klar målsättning för arbetsmarknadsutbildningen, som hade utgått från individerna, hade det varit självklart för regeringen att finna ett system för ekonomisk ersättning under tiden för utbildning, som inte hade baserats på budgetlägets konjunkturväxlingar. Så har dock inte varit förhållandet under de omkring fjorton åren fram till nu.

Tillåt mig, herr talman, att anföra ett exempel från 1971. Då var grundbidraget 575 kr. i månaden för elever vid arbetsmarknadsutbildningen, men socialbidraget – alltså grundbidraget – i Stockholm var 775 kr. per månad. Grundbidraget låg alltså 200 kr. under vad socialvården ansåg vara minimum att leva på. Exemplet gäller gift man vars hustru är hemma och utan förvärsarbete. Familjen har två barn, ett på fyra år och ett på elva år.

Görs en jämförelse mellan utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning – alltså samtliga s. k. förmåner – och socialbidraget som utgörs av grundbidrag och barntillägg så blir differensen ännu större, dvs. 385 kr. mindre för elever vid arbetsmarknadsutbildningen. Detta ansågs vara skäligt bidrag för elever vid arbetsmarknadsutbildning.

Då vi detta år – alltså 1971 – i riksdagen yrkade på en höjning i linje med vad arbetsmarknadsstyrelsen äskat blev det avslag. Det hänvisades till att dåvarande inrikesministern inte ansåg sig kunna tillstyrka några andra förslag när det gällde höjning av utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning än en liten höjning av barntillägget. Motiveringen för restriktiviteten var att det rådande budgetläget inte medgav några, som det uttrycktes "bidragsreformer".

Och ändå var det inte fråga om några bidragsreformer. Det gällde endast att återställa realvärdet av tidigare utgående bidrag, som redan vid starten var mycket lågt. Förhållandena i detta avseende har varit lika år efter år fram till nu. Vissa höjningar har skett, som enligt regeringen motiverats av prisökningar. De ökningarna med 40 kr. som skett vid några tillfällen den senaste tiden har dock inte svarat mot de kraftiga prisökningarna. Följden har blivit att de som börjat sin utbildning under senare år har måst betala en större del av utbildningen själva genom en lägre levnadsstandard än tidigare års elever.

De svåra ekonomiska förhållanden som elever vid arbetsmarknadsutbildningen måste leva under skapade till sist en utbredd opinion bland dessa elever. De ställde också kravet på att utbildningsbidraget skulle höjas till 900 kr. per månad. Vänsterpartiet kommunisterna var det enda parti som i motion till riksdagen framförde deras krav. Opinionsen bland eleverna i arbetsmarknadsutbildningen blev rätt omfattande och tog sig uttryck i bl. a. strejker och demonstrationer. Även riksdagsgrupperna uppvaktades. Landsorganisationens ledning tog till orda och menade att AMU-elevernas ekonomiska förhållanden måste förbättras. En rad fack-

föreningar instämde.

Ur elementär rättvisesynpunkt kan det inte vara korrekt att de som deltar i den utbildning det här är fråga om tillsammans med sina familjer skall sitta emellan och framleva i rent ut sagt ekonomisk misär, vilket har varit förhållandet i detta land under många år. Det är också därför som vi ansett det nödvändigt att framföra kraven på en enligt vårt tycke och enligt elevernas uppfattning rimlig förbättring av deras levnadsvillkor. Vi har framfört dessa krav år efter år, men de har inte vunnit anklang i riksdagen eller hos regeringen.

Vi menar att utgifterna för denna utbildning borde åligga företagen själva. Denna utbildning är så värdefull ur produktionssynpunkt att företagen må inse att de måste bära sin vederbörliga del av kostnaderna för den. Dessa kostnader kan inte gå över budgeten. – Det har från regeringshåll förklarats att det finns inga pengar. Vad skall vi egentligen prioritera? Så har man svarat från ansvarigt håll när dessa frågor här diskuterats i riksdagen.

Propositionen 1975:45, som bygger på förslag av KAMU, förordar också lagstiftning om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildning.

Moderaterna i inrikesutskottet har, som det har förklarats här, yrkat avslag på förslaget om att företagen skall vara med och betala utbildningen genom en arbetsgivaravgift. Center- och folkpartigrupperna i utskottet har enats om en gemensam reservation och vill ha ett mindre uttag än det som föreslås i propositionen men accepterar ändå en arbetsgivaravgift. Det föreligger alltså tre reservationer i denna fråga. Detta med arbetsgivaravgift anser vi från vpk vara ett gott grepp från regeringen. Företagen bör vara med och betala för den utbildade arbetskraft de behöver.

I övrigt innebär propositionen förbättringar när det gäller AMU-elevernas ekonomiska situation. Vi är dock överens med AMU-eleverna om att förbättringarna är otillräckliga. Vi understödjer AMU-elevernas krav om 2 500 kr. i månaden för alla – även för dem som är under 20 år. Till detta skriver utskottsmajoriteten i betänkandet att vårt motionsförslag i flera fall kommer att ge kassamedlemmarna lägre bidrag per månad än enligt propositionens förslag.

Nu är det dock en mycket liten del av AMU-eleverna som är anslutna till A-kassan och som därifrån får ut de högre beloppen. Här några siffror i detta sammanhang: I dag är enligt AMU-eleverna själva endast 40 % av dem anslutna till A-kassan. De 60 procenten icke anslutna får enligt propositionen 1 980 kr. per månad innan skatten är dragen. Av de återstående 40 procenten, som är anslutna till A-kassan, får mer än hälften ut lägre belopp än de 2 500 kr. per månad som AMU-eleverna kräver. Detta innebär att omkring 80 % av AMU-eleverna kommer att få ut mindre än 2 500 kr. per månad före skatt. Av de ca 20 % som enligt propositionen får ut mer än 2 500 kr. är en stor del familjeförsörjare. Enligt AMU-elevernas krav, som också återfinns i vår motion, skulle deras utbildningslön kompletteras med barntillägg.

De enda som skulle erhålla försämringar enligt AMU-clevernas krav – som återges i vår motion – jämfört med propositionens förslag är de ensamstående som haft ett A-kassebelopp som överstiger 2 500 kr. per månad, men dessa utgör enligt uppgift endast en bråkdel av AMU-eleverna. De söker sig av kända skäl inte till arbetsmarknadsutbildning. Vi bör dock komma ihåg att 2 500 kr. för ensamstående innebär en väsentlig förbättring jämfört med vad som hittills har utgått i bidrag.

Visst innebär förslagen i propositionen förbättringar när det gäller elevernas ekonomiska situation i jämförelse med de bidrag som utgått tidigare. Dock är förbättringarna otillräckliga. Har exempelvis barnfamiljer, som enligt förslaget i propositionen skall få ut 1 980 kr. per månad före skatt där barnutläggerna är slopade, erhållit förbättringar med det nya förslaget? Det har de knappast. AMU-elevernas krav sådana som de återfinns i vår motion anses av dessa elever vara rimliga. 2 500 kr. per månad före skatt utgör 14:20 kr. per timme. Det är sannernligen inget höglönekrav. Men det är betydligt bättre än de ekonomiska förhållanden som AMU-eleverna tidigare och fortfarande fram till årets slut måste leva under.

I vänsterpartiet kommunisternas motion yrkas att utbildningslönen skall gälla även för ungdomar under 20 år, och motionen skiljer sig i denna del från propositionen. I denna förslås att ungdomar under 20 år endast skall erhålla bidrag som vid kontant arbetsmarknadsstöd, de 35 kronorna plus stimulansbidraget på 10 kr. tillsammans 45 kr. under fem dagar. Bruttosumman blir alltså 225 kr. per vecka, då även detta bidrag skall beskattas. Det som är kvar när skatten är dragen är vad som återstår för dessa ungdomar under 20 år.

I Sverige inträder myndighetsåldern vid 18 år. De som uppnått denna ålder äger rätt att delta i allmänna val och att rösta på det politiska parti de anser företräder deras livsintressen. Då får också de unga själva ta ansvaret för sina handlingar. Men dessa ungdomar som myndighetsförklarats av samhället ställs vid sidan om och nedklassas då det gäller lönevillkoren vid arbetsmarknadsutbildningen. Det kan inte kännas särdeles uppbyggligt för dessa ungdomar att de måste, även då de uppnått myndighetsåldern, begära av föräldrarna att de även i fortsättningen skall bisträcka till försörjningen.

De ungdomar det här gäller har ju ambitionen att lära sig ett yrke och borde uppmuntras. Här borde stimulans till i stället för att ge ungdomarna känslan av att de är ställda vid sidan om. Detta skulle tjäna såväl ungdomens som samhällets intressen.

De ledamöter här i riksdagen som sökt att ta ungdomarbetslösheten och därmed förknippade frågor på entreprenad borde, tycker man, ge sitt stöd åt AMU-elevernas krav på att utbildningsbidraget också skall gälla ungdom under 20 år. Så har dock inte blivit fallet. Vänsterpartiet kommunisterna är ensamt om reservationen till utskottsbetänkandet och kravet från AMU-cleverna.

Vad säger utskottsmajoriteten i denna fråga? Jo, den måste i sin skrivning bekänna att om riksdagen antar propositionen såsom föreslås i ut-

skottsmajoritetens betänkande kommer t. o. m. försämringar att inträda för ungdom under 20 år. Tillåt mig, herr talman, citera vad utskottsmajoriteten härvidlag har att anföra i betänkandet nr 14: "För ungdomar under 20 år blir bidragsnivån lägre än f. n. såvida de inte är ensamstående föräldrar eller har rätt till arbetslöshetskassa. — — Vid reformens ikraftträdande behöver mot denna bakgrund övergångsvis föreskrivas att den, som efter årsskiftet fortsätter en tidigare påbörjad utbildning, skall ha rätt till minst oförändrade förmåner."

Utskottsmajoriteten är alltså klar över att det blir försämringar för dessa ungdomar efter att beslutet trätt i kraft den 1 januari 1976. Men för att förhindra opinion från de drabbade ungdomarna uppmanas regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna att se till, att försämringar inte drabbar dem som redan går på denna utbildning. Den ungdom som skall rekryteras till arbetsmarknadsutbildning efter den 1 januari 1976 fäster man tydligen inte något avseende vid — den har ju ingen erfarenhet av tidigare förhållanden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 3 vid punkten 23.

Då det gäller utbildningsbidraget för tiden den 1 juli t. o. m. den 31 december i år anser vi i likhet med AMU- eleverna att den föreslagna höjningen av grundbidraget med 40 kr. från den 1 juli är klart otillräcklig. Detta belopp ligger ju långt under vad löntagarna kunnat uppnå vid årets löneförhandlingar. De 40 kronorna svarar inte ens mot de prisökningar som har skett. Vårt förslag om höjning med 200 kr. från den 1 juli är rimligare och helt i linje med vad LO har ansett och vad som framförts av AMU- eleverna. Att de 40 kronornas höjning är för låg poängteras också i motioner från enskilda folkpartister och ledamöter av centerpartiet.

Så sent som för omkring fyra månader sedan var folkpartisterna med om att avslå AMU- elevernas krav om 900 kr. i grundbidrag såsom det framfördes i vår motion. Det är därför underligt att de nu i egen motion har ställt just detta krav som de för fyra månader sedan var med om att avslå. När man läser de två motionerna från centerpartiets ledamöter och enskilda folkpartister får man den uppfattningen att det mera är företagen motionärerna ömmar för än individerna — AMU- eleverna. Folkpartisterna såväl som centerpartisterna har emellertid sedan i utskottet frångått dessa motionskrav — t. o. m. det — och tillsammans med de övriga partierna enats om en skrivning som avvisar AMU- elevernas krav om 200 kr. fr. o. m. den 1 juli och fram till dess den nya reformen genomförs den 1 januari 1976.

Det talas i utskottsbetänkandet om tröskeeffekten — att det kan befaras att personer som tänkt söka sig till arbetsmarknadsutbildning väntar till efter årsskiftet då de nya normerna tillämpas. När regeringen ges, som det heter i skrivningen, "ett allmänt bemyndigande att om situationen så kräver det vidta härav föranledd bidragsjustering" är det inte individerna — eleverna vid AMU- utbildningen man tänker på, utan någonting helt annat. Om det skulle bli få som accepterar erbjuden utbildning på grund av de låga bidragen fram till årsskiftet bör regeringen vidta åtgärder

för en bidragsjustering uppåt.

Folkpartiets och centerpartiets representanter tog inte hänsyn till det mänskliga perspektivet, till eleverna vid AMU-utbildningen, då deras motioner i anledning av propositionen skrevs. Och man gav snabbt med sig inför trycket och gick ifrån sina yrkanden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 4 vid punkten 24 där det föreslås 200 kr. i höjning av grundbidragen fr. o. m. den 1 juli till eleverna vid arbetsmarknadsutbildningen.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lorentzon menar att företagen skall betala dessa utbildningskostnader själva, och herr Ekinge har med en viss tillfredsställelse konstaterat att folkpartiets och centerpartiets representanter i inrikesutskottet tagit avstånd ifrån moderata samlingspartiets representanters ståndpunkt i finansieringsfrågan. Vad finns det, herr Lorentzon, för anledning till att just den här utbildningen skall betalas av företagarna? Är inte den lika värdefull för de personer som får utbildningen?

Jag delar herr Lorentzons uppfattning att det kan vara besvärligt, och att det har varit besvärligt, för AMU-eleverna att klara sig på de bidrag som de fått, men att en viss grupp i samhället skall belastas med kostnaderna förstår jag inte. Jag har i tidigare inlägg belyst hur negativt de här ökade belastningarna på företagen verkat, speciellt vad gäller de små och medelstora företagen. Även för landsting och kommuner blir problemen stora. Redan fr. o. m. 1 januari 1976 belastas företagen med 11 % för ATP, 8 % för sjukförsäkring, 6,2 % för folkpensionering, 0,125 % för delpensioneringsförsäkring, 0,02 % för lönegaranti, 0,4 % för arbetslöshetsförsäkring, 0,25 % för yrkesskadeförsäkring, 0,13 % för arbetarskydd, 0,15 % för vuxenutbildning, 0,45 % för arbetsmarknadsutbildning och 0,4 % för allmän arbetsgivaravgift. Sammanlagt blir det över 28 %.

Är det då rimligt att ytterligare belasta näringslivet, de arbetskraftsintensiva företagen, med ännu högre avgifter? Det är på tiden att säga nej till ökade avgifter, att skapa en rättvisare beskattning, så att även de företag som herr Lorentzon ibland brukar tala varmt om, de mindre och medelstora, har möjligheter att fortleva.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Inledningsvis sade herr Nordgren att han erkänner att det tidigare har varit mycket svårt för AMU-eleverna att klara ekonomin. Men, herr Nordgren, år efter år har det förelegat motioner i denna riksdag om att något höja bidragen till eleverna inom arbetsmarknadsutbildningen och ge dem en litet människovärdigare tillvaro. Varje år, såväl i utskott som i riksdag, har emellertid herr Nordgren och hans partikamrater varit negativa. Att nu medge att det har varit svårt för dessa elever tidigare är väl ändå så att säga en bekännelse under galgen. Nu har ju t. o. m. regeringen och det stora socialdemokratiska partiet erkänt svårigheterna

och kommit med ett förslag som är betydligt bättre och ger dessa elever en drägligare tillvaro än den de tidigare har haft.

Vad sedan beträffar frågan om företagen och arbetsgivaravgiften måste nog herr Nordgren vara på det klara med att när riksdagen beslutar om arbetsgivaravgift i det här fallet, om det nu blir i kväll eller i morgon, så är det förmodligen inte sista gången man fattar ett sådant beslut. Det kommer säkerligen betydligt fler förslag, som går ut på att arbetsgivarna och företagen skall vara med och betala, framför allt när de har verklig nytta av vad som sker.

Herr Nordgren nämnde de olika avgifterna som betalas av företagen, men han sade ingenting om de subventioner på miljardbelopp som statskassan varje år ger till framför allt storföretagen. Jag är överens med herr Nordgren om att de mindre företagarna inte får tillgodogöra sig dessa subventioner på det sätt som de stora företagen gör. Dessa skulle med sina miljonvinster, i vissa fall miljardvinster, inte alls behöva bidrag men ändå kan de kamma hem dem därför att de har den verkliga makten i det här landet, herr Nordgren.

Nej, man skall jämföra arbetsgivaravgifterna med subventioner och bidrag som företagen inhöstar i detta land, och det skulle bli en hel roman om jag återigen skulle läsa upp dem. Jag har gjort det förut i denna riksdag och jag anser det onödigt att göra det i det här sammanhanget.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Lorentzon är överens med mig om att det är besvärligt för de mindre och medelstora företagen – som utgör en betydande del av det svenska näringslivet och sysselsätter ett stort antal människor – borde herr Lorentzon också medverka till en annan och rättvisare beskattning – avgiftsbelastning – än den som herr Lorentzon talat för. Det vore ett steg i rätt riktning, herr Lorentzon.

AMU-eleverna har det besvärligt, säger herr Lorentzon. Ja, men vi har nu i inrikesutskottet medverkat till en betydande förbättring för dessa elever.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle vara ett steg i rätt riktning, menade herr Nordgren, om jag talade för att de mindre företagen skulle få lättnader när det gäller arbetsgivaravgiften. Jag är helt överens med honom om det, det har jag sagt tidigare, och vi har också tidigare här i riksdagen krävt lättnader i detta avseende även för kommuner och landsting som belastas av denna avgift vilken bidrar till att skapa en omfattande inflation och höja skatterna varigenom det också blir svårare för kommunerna att genomföra reformer och annat. Jag är inte alls motståndare till att den frågan också ses över. Men vi slipper inte ifrån arbetsgivaravgiften, herr Nordgren. Den har kommit för att stanna, och den kommer att bli betydligt högre. Men på vissa områden – för kommuner och landsting och även för de mindre företagarna – måste det ske lättnader.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag skall inte delta i debatten om arbetsgivaravgiften och vilka som skall betala den. Låt mig bara säga att om man gör alla de undantag som här har diskuterats måste det för övriga arbetsgivare bli en så hög arbetsgivaravgift för att få in samma inkomster som nu att det är svårt att tänka sig en avgift av sådan storlek.

Men vad vi diskuterar i huvudsak i dag är arbetsmarknadsutbildningen. Den har fått en allt större betydelse i vårt samhälle. Från en ringa början i samband med den ekonomiska krisen på 1930-talet började man med en ganska omfattande utbildning av arbetslös ungdom av mer allmän karaktär. Sådan hade också prövats i slutet av första världskriget. Under 1940-talet fick vi en mera direkt inriktad yrkesutbildning, men denna var under de första åren av obetydlig omfattning. Under 1960-talet tog utbildningen fart, och det kan man belysa i följande siffror. År 1960 var i genomsnitt 6 580 personer i arbetsmarknadsutbildning. År 1974 var antalet 40 660 personer per månad.

Arbetsmarknadsutbildning är ett av många medel i vår arbetsmarknadspolitik. Som målsättning har denna politik att ge arbete åt alla. Därför måste i ett land med så hög sysselsättningsnivå som vi har i Sverige behovet av individuella stödåtgärder bli mycket stort.

Socialdemokratin anser att det är en fundamental uppgift för samhället att tillgodose rätten till arbete. För att förverkliga detta måste samhället ha olika medel till sitt förfogande. Undersökningar visar att de som har svårast att få ett arbete är de som har olika slag av handikapp, har sociala problem, är utslagna från arbetsmarknaden, är kvinnor med lång bortovaro från arbetsmarknaden eller tillhör dem som för första gången söker sig dit. Men i botten på alla dessa problem ligger ofta att de dessutom har en svag grundutbildning och ingen eller mycket dålig yrkesutbildning.

Därför måste samhället spela över ett brett register när det gäller att förstärka de svaga gruppernas ställning i vårt samhälle och ge dem som tillhör dessa en möjlighet att förverkliga sig själva. I det arbetet är de olika förslagen om arbetslivets demokratisering viktiga. Men vi måste också förbättra utbildningsmöjligheterna. För någon timme sedan antog riksdagen förslaget till förbättring av vuxenutbildningsstödet som är en logisk följd av riksdagens beslut om rätten till ledighet vid studier.

I den proposition som vi nu behandlar föreslås förbättringar på många punkter inom arbetsmarknadsutbildningen. Den viktigaste är de förbättrade utbildningsbidrag som föreslås. De som är arbetslöshetsförsäkrade får ett bidrag per dag varierande efter det dagsbelopp de är försäkrade för i sin arbetslöshetskassa. Beloppen kommer att variera mellan 90 och 130 kr. om dagen under fem dagar per vecka. Är man icke berättigad till arbetslöshetsunderstöd utgår ersättningen med 90 kr. per dag, om man fyllt 20 år. Omräknade i månadsbelopp varierar summorna mellan 1 980 och 2 860 kr. Beloppen blir skattepliktiga och berättigar till ATP-poäng.

Dessa bidrag får man, som jag förut sagt, om man fyllt 20 år eller om man är under 20 år men kvalificerat sig för att erhålla ersättning

från erkänd arbetslöshetskassa eller har vårdnaden om barn.

För ungdomar som är berättigade till kontant arbetsmarknadsstöd föreslås en dagsersättning av 45 kr. per dag. Gemensamt för dessa bidrag är att utöver vad man erhåller i ersättning vid arbetslöshet skall utgå ett dagsbelopp av 10 kr.

Principen för de nya bidragsreglerna är att de skall täcka ett inkomstbortfall. KAMU diskuterade olika former för det nya bidragets konstruktion men kom fram till att det nu föreliggande förslaget var det bästa och mest realistiska. Föredragande statsrådet fru Leijon ansluter sig också till detsamma liksom utskottet och det övervägande antalet remissinstanser, bl. a. sex elevråd vid AMU-center. Några remissinstanser förordar ett enhetligt bidragssystem. Detta gör också styrelsen för AMU-elevernas riksförbund, som föreslår en utbildningslön på 2 500 kr. per månad plus barn tillägg.

Detta förslag följs upp i en reservation från vänsterpartiet kommunisterna vid utskottets betänkande. Självfallet kan man tycka att t. ex. beloppet 1 980 kr. är för litet. Jag tror inte att något studiebidrag eller någon försäkringsförmån fyller alla önskemål. Det gör icke heller det belopp som vi nu skall besluta om, men det ger dock en högre ersättning än om man går arbetslös och måste därför utgöra en stimulans att skaffa sig en bättre utbildning.

I vänsterpartiet kommunisternas reservation säger man sig vara anhängare av inkomstbortfallsprincipen, men det man föreslår är att vi skall ha kvar den behovstäckningsprincip som nu finns, ehuru på en högre nivå. De båda principerna går inte att förena. Man vill dessutom genomföra studielön som begrepp i stället för bidrag. Detta har jag personligen inte något emot, men det måste göras över hela linjen.

Vpk vill också införa lön efter antalet barn – något som avskaffades i Sverige för många år sedan. I dag trodde jag faktiskt att vi här i kammarerna alla var överens om att barnfamiljerna skall stödjas genom andra åtgärder, t. ex. barnbidragen och det bostadssociala stödet.

Regeringen och utskottsmajoriteten prioriterar utbildningen för arbetslösa m. fl. grupper genom att utbildningsbidraget inom AMU är förmånligare än inom andra studiesociala system. Markeringen framgår av att utbildningsbidraget fortfarande blir bättre än det nya SVUX-stöd som nyss beslutats. Det bör noteras att vänsterpartiet kommunisterna inte ansluter sig till denna målsättning. De arbetslösa vill kommunisterna, enligt reservationen 3, ge ett bidrag på 30 000 kr. per år, medan man för andra vuxenstuderande, enligt reservation vid föregående betänkande från socialförsäkringsutskottet, går upp till 35 000 kr. Dessa 35 000 kr. motsvarar ganska nära den högsta dagsersättningen enligt utskottets förslag.

Herr Lorentzon tog upp viss statistik. Jag kan varken bekräfta den eller säga att den är felaktig. Jag har ingen anledning att tro annat än att den är riktig – men vad bevisar den? Jo, att de som i dag är arbetslösa icke söker sig till AMU-utbildningen därför att ersättningen där inte är baserad på inkomstbortfallsprincipen.

Fru Lantz sade i debatten om SVUX att studiestödet måste utformas så, att det täcker ett inkomstbortfall för den som studerar. Jag tror det är viktigt att tänka på detta även när det gäller arbetsmarknadsutbildningen.

Sedan kan man inte, herr Lorentzon, komma förbi problemet med olika studiestödsnivåer. Hurdan blir stämningen i skolorna ute i landet om vissa ungdomar under 20 år får en studielön på 2 500 kr., medan de flesta kanske har en studiehjälp på något hundratal kronor i månaden? Har vänsterpartiet kommunisterna verkligen inga farhågor för att stora skillnader i fråga om studiesociala förmåner kan åstadkomma en snedvridning av ungdomsutbildningen? Eller anser ni inte att även i fortsättningen gymnasieskolan skall vara grunden för ungdomsutbildningen? I er nyligen väckta motion nr 2134 i anslutning till kompletteringspropositionen slår ni med rätta fast att den arbetslösa ungdomens handikapp ofta är svagheten i dess allmänna utbildning. Jag tycker att man skall ha det i minnet när man diskuterar nivån i samband med arbetsmarknadsutbildningen.

I detta sammanhang vill jag också något beröra frågan om bidragets storlek under andra halvåret 1975. Där vill utskottet ge regeringen fullmakt att vidtaga höjningar, om det skulle visa sig att många avvaktar det nya bidragssystemet och icke påbörjar arbetsmarknadsutbildning. Även här har vänsterpartiet kommunisterna en reservation, som herr Lorentzon har yrkat bifall till, om att bidraget skall höjas med 200 kr. redan fr. o. m. den 1 juli. Utskottet anser att det är många problem att lösa i samband med en höjning, ty det finns, som herr Lorentzon har påpekat, några individuella fall som får oförändrat eller t. o. m. något lägre bidrag efter reformens genomförande. Därför kan man inte nu fastställa en höjning. Utskottsmajoritetens förslag är mera nyanserat och bör kunna klara de problem som kan uppstå övergångsvis under hösten.

En annan värdefull förbättring i propositionen är utökningen av bristyrkesutbildningens omfattning från nuvarande 3 000 till 10 000 personer per år. Inom denna ram skall företräde ges åt anställda som har en svag ställning på arbetsmarknaden eller låga inkomster. Inkomstprövningen mot makes inkomst kommer också att försvinna, och det ger ju kvinnorna – som väl varit särskilt drabbade – större möjligheter att söka sig ut.

Många som söker sig till arbetsmarknadsutbildning har, som jag redan framhållit, dålig grundutbildning eller dåliga kunskaper i svenska, om de är invandrare. Enligt propositionen och utskottsbetänkandet kommer det nu att bli möjligt att förlänga den nuvarande utbildningstiden på två månader till fyra månader efter prövning i det individuella fallet.

En fråga som föranlett reservation från folkpartiet och centerpartiet är folkhögskolornas roll i arbetsmarknadsutbildningen. Jag har ganska svårt att förstå reservationen, då alla är överens om att folkhögskolorna liksom hittills har en betydelsefull roll inom arbetsmarknadsutbildningen. Lika klart är att folkhögskolorna måste anpassa sitt kursutbud till de speciella önskemål som man har inom arbetsmarknadsutbildningen. Det pågår en folkhögskoleutredning. Majoriteten anser att denna utredning

är ett lämpligt forum för att ta upp dessa problem.

Det är väl inte så att reservationen är föranledd av KAMU:s skrivning, som kunde innebära en viss prioritering av undervisningen vid AMU-center och att reservanterna inte uppmärksammat utskottets och statsrådets skrivning om denna sak?

När det gäller frågan om var utbildningen skall äga rum är det väl också skäl att säga något om den form av utbildning som sker i företagen. Där höjs bidraget till 8 kr., men utskottet har biträtt en motion om att man skall få möjlighet att höja beloppet ytterligare vid utbildning av svårt handikappade och att det sätts till 10 kr. per timme vid introduktionsutbildning vid skyddade verkstäder.

Jag måste säga något om vad herrar Ekinge och Nordgren tog upp när de redovisade arbetslösheten vid räkningen i april. Det är klart att en ökning av arbetslösheten alltid är ett observandum. Men jag tycker trots allt att man borde ha kompletterat bilden med att vi aldrig har haft fler i arbetslivet än nu. Samtidigt har vi enligt den här räkningen 78 000 lediga platser, vilket innebär en ökning med 23 000 från föregående månad.

Herr Ekinge tog upp motionen om femkronan, men han följer ju inte upp motionen med någon reservation. Om man införde femkronan i ett läge där man har 78 000 lediga platser, måste det ju innebära att staten skall betala ett bidrag till alla som får ett nytt jobb.

I detta sammanhang har vi också godkänt föredragande statsrådets förslag att det skall krävas ett anställningsförhållande mellan företaget och den som får utbildningen. På denna punkt har utskottets centerpartister anmält reservation.

Fördelen med företagsutbildningen är att man på en gång löser den enskildes utbildnings- och anställningsfrågor. Det får uppväga nackdelen med att utbildningen blir specialinriktad och inte har den större bredd som man skulle få på t. ex. ett AMU-center. Reservanterna vill behålla den nuvarande möjligheten till utbildning i företag där eleven inte är anställd och inte får lön utan skall ha utbildningsbidrag från länsarbetsnämnd. Man kan då bara ha förhoppningen att företaget senare anställer vederbörande. Värre är att reservanterna öppnar möjlighet för företagen att välja och vraka: "Den anställer vi och utbildar, men den får bara gå här för utbildning mot att vi inte får några direkta kostnader." Utskottsmajoriteten anser att länsarbetsnämnden har en bättre förhandlingsposition om den kan hänvisa till en enhetlig utbildningsform. Den positionen förbättras genom utskottets förslag om flexibilitet i fråga om bidragsbeloppets storlek. Reservanterna är trots detta ängsliga för att enstaka personer inte får utbildning. Ja, i företagen kan det hända, men i så fall står ju AMU-centra och alla andra utbildningsmöjligheter till buds.

Den reform som vi nu skall besluta om kostar enligt propositionens beräkningar 690 milj. kr. Dessa utgifter skall täckas utan att man försvagar budgeten. Det blir då, som redan har sagts här, 690 miljoner minskat med 160 miljoner i ökade inkomster för samhället, vilket gör en net-

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

tokostnad på 530 miljoner. Därför föreslår utskottsmajoriteten en arbetsgivaravgift på 0,4 %.

Här finns reservanter från samtliga borgerliga partier. Moderaterna yrkar direkt avslag och anser att statens ökade inkomster skall kunna klara av även denna reform och den utgiftsökning den medför.

Den gamla högern kände ett statsfinansiellt ansvar. I dag påminner mycket av moderaternas agerande om barnvisan där det heter: Om pappa ville ge ja en femöring, vet mamma, så skulle ja köpa allt vad ja vill ha.

Statens ökade inkomster skall ju betala allt vad ni är med om här i riksdagen. Det skulle faktiskt vara bättre att ni tog konsekvenserna av att inte vilja betala och yrkade avslag på en mängd av de reformer som ni säger er vilja vara med om att genomföra.

Nu behöver vi inte i dag ta upp någon större debatt om vad detta med löneökningar, ökade skatteinkomster osv. betyder för staten. Det tycker jag klarades upp när riksdagen behandlade finansutskottets betänkande nr 1.

Men inte heller centerpartiet och folkpartiet vill vara med om att betala reformen. De anser dock liksom utskottsmajoriteten att utgiftsökningen skall bestridas med en arbetsgivaravgift. Jag noterar det med tacksamhet, därför att det måste innebära att om inte inkomsterna räcker till, så kommer centern och folkpartiet att stödja förslag om en uppjustering. Detta måste gälla om ert förslag går igenom och även ifall förslaget om 0,4 % går igenom.

Centern och folkpartiet föreslår att avgiftsuttaget skall vara 0,25 % och hävdar att det räcker. De båda partierna bygger sina beräkningar på KAMU:s förslag. Då jag vet att fru statsrådet Leijon kommer att ta upp medelsberäkningen i sitt anförande skall jag bara här hänvisa till att riksrevisionsverket i sitt remissyttrande över KAMU:s betänkande anser att KAMU har beräknat merkostnaderna för införande av det nya bidragssystemet för lågt. Riksrevisionsverket beräknar kostnaderna till mellan 400 och 500 miljoner mot KAMU:s 300 miljoner – alltså en skillnad på mellan 100 och 200 miljoner. Därför är det mera realistiskt, som utskottet säger, att utgå från att om det förekommer någon felräkning innebär den att kostnaderna satts för lågt.

Herr Nilsson i Tvärålund gjorde en lång sifferuppräknning med inkomster hit och utgifter dit, och jag måste faktiskt erkänna att jag inte kunde hänga med i hela den uppräknningen. Herr Nilsson sade att utskottets uppfattning inte var dokumenterad. Ja, jag vill säga att inte var herr Nilssons uppgifter dokumenterade så att de på något sätt övertygade mig.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, vilket innebär avslag på reservationerna.

Herr EKINGE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är herr Fagerlunds synpunkter på några frågor som jag helt kort vill säga ett par ord om.

Herr Fagerlund undrade om vi inte hade observerat dels att det är så många fler i arbetslivet nu än tidigare, dels att det är så många lediga platser. Jo, givetvis, men det tar inte bort ängslan och oron för den stora arbetslösheten. Och att ökningen inträffade just mellan mars och april månader i år var ett memento. Arbetslösheten hade ju stigit så pass kraftigt som med 4 000 just vid den tidpunkten. Det menade jag att vi gemensamt måste vara oroade av. Naturligtvis hade vi observerat de andra förhållandena men det kunde inte på något sätt mildra situationen för de 4 000 nya arbetslösa.

Vad sedan gäller femkronan var vi från vårt håll angelägna om att framhålla, att därest konjunkturbilden blev sämre var det viktigt att den frågan observerades. Därför ville jag gärna understryka den tolkning som vi gjort av utskottets skrivning, både den hänvisning som gjorts till vad finansutskottet sagt och vad inrikesutskottet skrivit, nämligen att man förutsatte att regeringen skulle beakta de ökade sysselsättningsproblem som kan uppstå för ungdomen. Och då borde det vara en rimlig och riktig åtgärd att aktualisera femkronan. Vi accepterade vad utskottet skrivit, men jag tycker det är angeläget att vi är överens om vad som ligger bakom utskottets skrivning.

Slutligen sade herr Fagerlund att inte heller folkpartiet vill vara med och betala reformen. Jo, vi är beredda att vara med och betala den. Men vi har inte ansett att den kostnadsberäkning som föreligger har gjort det nödvändigt att gå högre än till 0,25 % höjning av arbetsgivaravgiften, och herr Fagerlund har inte heller presenterat någon dokumentation för en höjning. Om det kan bevisas något annat är det självklart att vi skall pröva om vår ståndpunkt, men någon sådan bevisning har vi inte fått när vi behandlat dessa frågor.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund gjorde liksom jag en målsättningsbeskrivning för arbetsmarknadsutbildningen, och jag konstaterar med tillfredsställelse att i det avseendet råder stor överensstämmelse mellan socialdemokraternas och vår syn på arbetsmarknadsutbildningens uppgift.

I slutet av sitt anförande kom herr Fagerlund sedan in på ekonomiseringen av reformen och sade att centern och folkpartiet inte vill vara med och betala reformen. Det är ju en helt felaktig beskrivning. Jag tror att herr Fagerlund där gjorde sig skyldig till en, hoppas jag, oavsiktlig felsägning.

Därefter sade herr Fagerlund att vi inom vårt parti ansåg att det skulle räcka att höja arbetsgivaravgiften med 0,25 % för att betala reformen, men någon dokumentation för utskottets skrivning på den punkten gjorde inte herr Fagerlund. Han hänvisade bara till fru statsrådet Leijons kommande anförande. Jag skall därför inte nu gå in på någon polemik med herr Fagerlund utan skall med intresse lyssna på fru statsrådets anförande.

Tisdagen den
20 maj 1975

*Arbetsmarknadsut-
bildningen*

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt, och det sade jag också i mitt tidigare anförande, att vårt parti har accepterat inkomstbortfallsprincipen. I vår motion 2011 säger vi emellertid följande:

”Beträffande grundbidragets storlek från och med den 1 januari 1976 biträder vi det system som den provisoriska styrelsen för AMU-elevernars riksförbund fört fram i sitt yttrande. Det innebär en utbildningslön på 2 500 kr. per månad för den som inte har barn, att gälla även för kursdeltagare under 20 år.” Men eleverna menar, och där har vi samma uppfattning, att barnfamiljerna bör kompenseras för sina högre levnads-kostnader genom extra stöd i enlighet med förslaget om barntillägg som finns intaget i vår motion 1708.

Sedan till frågan om ungdom under 20 år. Det kan i och för sig vara riktigt att det finns skillnader, även stora sådana, mellan ungdom över resp. under 20 år som går utbildningsvägen. Men vi måste någon gång komma fram till enhetliga förhållanden också inom detta område, och därför kan jag inte se något fel i att elever som genomgår arbetsmarknadsutbildning och är under 20 år kräver samma bidrag eller löner som de som är äldre. Det gäller ändå myndiga människor, och har de rätten och skyldigheten att delta i allmänna val och rösta på det politiska parti som de anser företräder deras livsintressen och i övrigt svara för sina handlingar skall de inte nerklassas när det gäller lön i det här sammanhanget, dessa 18–19-åringar.

Det är självklart – det är jag helt överens med herr Fagerlund om – att utbildning för ungdom är av grundläggande värde. Men det gäller också de ekonomiska villkor under vilka ungdomarna skall leva. Jag har här i min hand ett antal petitionslistor som har cirkulerat på olika AMU-centra. Det är kort tid sedan dessa elever höll sin rikskonferens, men trots detta har inte mindre än sex AMU-centra skickat runt petitionslistor bland eleverna med en uppmaning till riksdagen och riksdagsmännen. Jag fick dem alldeles nyss av en från AMU-centrum här i Stockholm. Kravet är detsamma på alla listor – 2 500 kr. per månad och barntillägg.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först med glädje och tacksamhet notera att herr Ekinge sade att om avgiften på 0,25 % inte räcker till är i alla fall folkpartiet redo till en omprövning eftersom vi är överens om själva principen.

Herr Nilsson i Tvärålund gjorde inte något sådant uttalande, men jag hoppas att även centern har den uppfattningen.

Sedan några ord också till herr Lorentzon. Inkomstbortfallsprincipen kan inte förenas med det system som AMU-elevernars riksförbund föreslår. Sjukförsäkring och ATP – och alla sociala reformer som vi har, tror jag – bygger på en individuell inkomstbortfallsprincip. Det går inte på något sätt att räkna kollektivt i det här sammanhanget.

Herr Lorentzon säger att han vill införa enhetliga förhållanden. Ja, men det gör man väl inte genom att öka klyftorna till ungdomsutbild-

ningen. Vi borde kunna vara överens om att arbetsmarknadsutbildningen inte skall konkurrera direkt med ungdomsutbildningen i våra gymnasieskolor. Gymnasieskolan har byggts upp för att ge ungdomen den breda utbildningen, och det tror jag inte vi har anledning att ändra på.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Arbetsmarknadsutbildningen är ett jämlikhetsinstrument. Den syftar till att byta arbetslöshet mot tryggad sysselsättning, att stärka deras ställning som har svag position på arbetsmarknaden. Den här utbildningen är ett medel att vidga rätten till arbete för fler grupper i vårt samhälle. Den hör till de instrument som vi brukar kalla för selektiva och som är väsentliga för oss när det gäller att öka sysselsättningen i ett land som Sverige, där vi har en hög förvärvsfrekvens rent allmänt sett.

Arbetsmarknadsutbildningen har också en utbildningspolitisk motive- ring – den skall hjälpa till att kompensera dem som bara har fått en kort och bristfällig utbildning eller dem som har varit borta länge från arbetsmarknaden – men främst är den naturligtvis ett arbetsmarknads- politiskt instrument. Det förhållandet är grunden för att den reform av arbetsmarknadsutbildningen som riksdagen nu skall ta ställning till fö- reslås finansierad genom en arbetsgivaravgift. Den principen stöds ju av riksdagens majoritet – tycks det – i varje fall hittills; bara moderaterna har i utskottet reserverat sig.

Centerpartiet och folkpartiet ansluter sig till principen att reformkost- naderna skall bäras av en arbetsgivaravgift, men ni är inom de båda partierna inte beredda att i praktisk politik fullt ut ta konsekvenserna av den principen. Så säger ni emellertid inte, utan ni säger i stället att regeringen har tagit till litet för mycket och att man kan minska litet på det utgiftsuttag som regeringen föreslår. Det är ett sätt att resonera som man kan tillåta sig, om man är i oppositionsställning.

KAMU har beräknat reformkostnaden för ett helt år till 550 milj. kr., medan regeringen i propositionen har beräknat den till 690 milj. kr. Pro- positionen har räknat upp KAMU:s kostnadsförslag för undervisningen med i runt tal 90 milj. kr. och för utbildningsbidraget med i runt tal 50 milj. kr. Vad är det då som ligger bakom den höjningen av regeringen?

När det gäller undervisningen och kostnaderna för denna räknade KAMU med att större delen av ökningen av antalet elever i bristyr- kesutbildning och det antal elever som enligt KAMU:s förslag skulle komma i fråga för arbetsmarknadsutbildning på kriteriet låginkomsttagare skulle finansieras genom att man tog i anspråk redan ledig kapacitet vid utbildningscentra.

Vi menar att denna lediga kapacitet inte kommer att finnas. Vi utgår nämligen från att den kommer att tas i anspråk, kanske framför allt av de försäkrade arbetslösa, som nu genom de bättre bidragen kommer att finna att arbetsmarknadsutbildning är ett också ur ekonomisk syn- punkt attraktivt val för dem. Vi bedömer att den föreslagna utvidgningen

av bristyrkesutbildningen från 3 000 till 10 000 platser kräver en ytterligare ökning av utbildningsresurserna. I propositionen – och där har ju utskottet inte någon avvikande mening – skall ju inom den ramen endast räknas in personer som har beviljats arbetsmarknadsutbildning utan att de är eller löper risk för att bli arbetslösa.

Vi har också den meningen, att KAMU har räknat kostnaderna per elevplats lågt i detta sammanhang. De ca 50 milj. kr. som vi räknat upp utbildningsbidragen med jämfört med KAMU gäller för det första ökade utgifter för bidragen till företagsutbildning – detta är ju någonting som KAMU naturligtvis inte har tagit med i sina beräkningar. För det andra får den ökade utbildningsvolym som vi räknar med enligt det resonemang jag förde tidigare naturligtvis också till följd ökade kostnader när det gäller utbildningsbidragen, och för det tredje föreslår vi i propositionen förbättrade bidrag, framför allt för de kassaförsäkrade ungdomarna. Hela utskottet är ju med på den linjen också.

Sammantaget har regeringen räknat med att reformen kräver ett uttag av arbetsgivaravgifter till den nya arbetsmarknadsutbildningsfonden på 0,4 %. Reservanterna från folkpartiet och centerpartiet tycker att 0,25 % kan räcka. De motiverar sin åsikt att regeringen har tagit ut för mycket med – utöver vad jag har nämnt tidigare och vad vi har hört från talarstolen – att de högre lönerna efter avtalsrörelsen automatiskt höjer de belopp som kommer in i arbetsgivaravgifter. De pekar också på att slopandet av taket för avgiftsuttaget leder till ytterligare inkomstförstärkningar.

Men reservanterna blundar för att pris- och löneökningarna i år och nästa år naturligtvis också leder till ökade utbildningskostnader – lärarlöner och andra driftkostnader. De skall ju i fortsättningen bestridas från ett maximerat anslag och inte som hittills från ett förslagsanslag. Vi förutsåg naturligtvis inte heller oförändrad lönenivå t. o. m. 1976, även om det är helt riktigt att avtalsuppgörelsen träffades efter det att propositionen hade lagts fram.

Helt riktigt är också att vi inte har räknat med slopandet av taket för avgiftsuttaget. Jag kanske inte skall försöka förklara anledningen till att utskottsmajoriteten inte har tagit upp den aspekten och reducerat uttaget med hänsyn härtill. Men med tanke på vad som står i utskottets skrivning och vad herr Fagerlund har sagt här tycker jag inte att det är så konstigt. Man har den bedömningen att om regeringen har räknat fel, har den i så fall räknat för lågt och inte för högt.

Vi menar alltså att de 0,4 % som vi har föreslagit i propositionen inte är beräknade i överkant. Jag kan tyvärr inte se reservanternas förslag på 0,25 % som något annat än ett utslag av att de accepterar de positiva sidor som reformen innebär men inte är lika pigga på att vara med när reformerna skall betalas. Jag vet inte om de hoppas på en seger med lottens hjälp. Lotteriet i riksdagen är ju inte samma sak som vid en tombola ute på gatan. Vinner man där har man gjort en ren förtjänst – vinsten betalas på ett sätt som man inte behöver bekymra sig över.

Arbetsmarknadsutbildningen har utbildningspolitiska, fördelningspolitiska och tillväxtpolitiska mål. Alla partier är, såvitt jag förstår, överens om dessa mål. Vi tycks också vara överens om att det nu är tid att ytterligare förbättra arbetsmarknadsutbildningen så att den kan bli ett ännu effektivare instrument än den har varit tidigare. Skall de beslut som fattas här i dag eller i morgon kunna föras ut till praktisk tillämpning fordras naturligtvis först och främst att riksdagen är villig att ställa de ekonomiska resurserna till förfogande. Arbetsmarknadsutbildningen är för viktig både för de enskilda individerna och för samhället för att man skall kunna basera kostnadsberäkningar på tro, hopp och lösa antaganden.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få instämma i statsrådets slutord, att man inte får lita till lösa antaganden när ekonomiska resurser skall anvisas för viktiga reformer. Tyvärr måste jag konstatera att statsrådet inte gav något bevis för att 0,4 % behöver tas ut i arbetsgivaravgift för att genomföra denna reform. Tvärtom tycker jag att avsaknaden av dokumentation i hennes anförande var bevis för att reservanterna har rätt på den här punkten.

Jag tog fram en rad bevis för hur inkomsterna flyter in. Statsrådet medgav underförstått att löneunderlaget måste öka efter den senaste avtalsuppgörelsen. Hon pekade på att kostnader för utbildningen i form av lärarlöner m. m. skulle komma att öka men att detta naturligtvis kompenseras av det ökade löneunderlaget.

När denna utbildning ökar i omfattning och volym, så minskas andra samhällskostnader: kostnaderna för beredskapsarbeten, kontantstödet vid arbetslöshet och vissa sociala kostnader. Det sade statsrådet ingenting om här, lika litet som hon gör det i propositionen. Men detta är en realitet som man inte kan komma ifrån.

Vidare ansåg statsrådet att vi inte kunde räkna med någon outnyttjad kapacitet. KAMU har ändå nu bevisat att kapacitetsutnyttjandet år 1974 när 128 000 elever fick utbildning var mindre än 70 % i 17 län. Endast i 7 län var utnyttjandet högre än 70 %. Det finns alltså en outnyttjad kapacitet. När kapaciteten är utnyttjad börjar naturligtvis de reella kostnaderna att uppstå. Men då minskar, som jag tidigare sade, övriga kostnader för samhället och löneunderlaget ökar. KAMU beräknade kostnaderna mot bakgrunden av att samtliga platser i arbetsmarknadsutbildningen skall vara besatta, och det är ganska svårt att komma dithän.

Herr talman! Jag tycker att jag genom statsrådets anförande fått ytterligare belägg för min uppfattning att reservationen är väl grundad på sakskaäl.

Herr EKINGE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Inte heller jag fann i fru statsrådets anförande någon som helst utgångspunkt för ett ändrat ställningstagande.

Fru statsrådet vitsordade att vi var beredda att ta konsekvenserna och

betala kostnaderna, men – sade hon – inte fullt ut. Så långt vi kunnat finna av den debatt som förts i utskottet och det underlag vi haft tillgång till och även med hänsyn till det underlag fru statsrådet här givit är det "fullt ut" med 0,25 %. Jag vill i likhet med herr Nilsson i Tvååland konstatera att vi mot den bakgrund som fru statsrådet gav oss känner oss stå på fast mark.

Fru statsrådet sade också att det är en återhållsamhet i vår attityd. Ja, det bör det väl vara när det gäller kostnader. Men man bör naturligtvis inte inta en så snål attityd, att de anslagna pengarna inte räcker till. Jag kan emellertid inte se annat än att vi fullt ut har täckning för kostnaderna. Vi gör inga kostgrepp bara därför att vi är i opposition. Vi tar fullt ansvar, inte minst med hänsyn till riksdagens jämviktssammansättning. Ingen av oss kan leka med lotterisituationen, utan vi måste alla vara beredda att ta konsekvensen av våra ställningstaganden. Det har vi också gjort i denna fråga.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru statsrådet Leijon började sitt anförande ungefär med att säga att arbetsmarknadsutbildningen är till för att kompensera dem som inte fått förmånen att ha erhållit en tillfredsställande yrkesutbildning. Det är naturligtvis alldeles riktigt och därvidlag återkommer jag till de krav, som vi i moderata samlingspartiet ja redan under högerpartiets tid, gång efter annan ställt nämligen att man skulle satsa mer på yrkesutbildningen. Jag noterar nu med tillfredsställelse att man ändrat inställning på den punkten och t. o. m. accepterar och i propositionen rekommenderar en större satsning på den yrkesutbildning som sker ute i näringslivet. Hade man gjort det under 1960-talet, då vi talade för det; hade sannolikt inte så många ungdomar varit tvingade att hamna på AMU-centerutbildning utan de hade fått en tillfredsställande utbildning från början.

Fru statsrådet var liksom övriga talare inne på finansieringen. Helt naturligt vill samtliga partier att kostnadsökningen skall finansieras. Skillnaden är bara den att vi inte kan acceptera ytterligare avgifter, löneskatter på näringslivet. Vi vet vad det har betytt. Vi har sett hur många små och medelstora företag under de senare åren har försvunnit, köpts upp eller gjort konkurs. Vi är inte beredda att fortsätta att medverka till en sådan utveckling. Vi behöver sysselsättning även i de företagen. De är ofta arbetskraftsintensiva, speciellt serviceföretagen. Som jag sade i mitt första inlägg i dag är det hög tid att vi söker finna andra former. Vi beklagar faktiskt att inte regeringen kunnat finna någon annan form. Såväl regeringen som centern och folkpartiet är beredda att lägga ytterligare pålagor på de företag som samtliga talar så varmt om. Regeringsrepresentanter har t. o. m. från talarstolar ute i landet erkänt att arbetsgivaravgiften och ökade höjningar av den är en snedbelastning som drabbar de mindre och medelstora företagen hårdare än t. ex. de stora företagen.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Jo, herr Ekinge, det är nog bra om man är återhållsam i olika sammanhang med utgifter och kostnader, men det måste finnas ett samspel mellan utgifter och reformer, och återhållsamhet på den ena punkten kräver helt logiskt återhållsamhet på den andra; liksom motsatsen när det gäller spendersamhet naturligtvis.

Herr Nilsson i Tvärålund har räknat upp en massa fördelar för samhället och för de enskilda individerna med en bra fungerande arbetsmarknadsutbildning. Jag skulle kunna lägga till en rad punkter. När det gäller kommunernas olika utgifter i sociala sammanhang kan vi vara ganska säkra på att om vi har en arbetsmarknadsutbildning som fångar upp människorna och ger dem en god utbildning och möjligheter att få ett bra jobb minskar vi kostnaderna på andra punkter. Men nu är det ändå inte så att det vi diskuterar i dag betyder att vi kan räkna in alla de här fördelarna. Varken anslaget på statsbudgeten eller arbetsgivaravgiften kan tillgodogöra sig alla de fina saker herr Nilsson i Tvärålund räknat upp. Vi har i dag en överkapacitet i arbetsmarknadsutbildningscentra, det vet vi. Men jag tror att herr Nilsson i Tvärålund också kan hålla med mig om att vi aldrig kan och kanske inte heller bör komma till en situation där vi utnyttjar 100 % av utbildningsplatserna. Jag tror det är omöjligt att ens i en högkonjunktur garantera detta på varje utbildningsplats. I så fall får vi ett väldigt låst system.

Alla dessa beräkningar är mycket svåra att göra. Jag skall ta ett konkret exempel som gäller kostnaderna per elevplats för själva utbildningen. Dessa kostnader varierar i dag mellan 200 och 800 kr.; där finns alltså en väldig spännvidd. När KAMU gjorde sina beräkningar av kostnaderna för elevplatserna inom ramen för bristutbildningen och elevplatserna på låginkomstkriteriet räknade man mycket lågt och kom fram till en kostnad på 300 kr., dvs. nära den lägre gränsen.

Jag tror att även herr Nilsson i Tvärålund kan dela min bedömning att om man tänker på vilka utbildningar som kommer i fråga för de elever som blir aktuella för olika typer av bristutbildning, så är det inte utbildningar som ligger på den lägsta kostnaden per elevplats utan högre upp. Det är en av de konkreta saker där vi i regeringen har gjort en annan bedömning än KAMU.

Jag vill, herr talman, avslutningsvis säga att vare sig de beräkningar som vi har gjort inom regeringen eller de som KAMU har gjort naturligtvis inte kan vara på öret exakta. Men vi har gjort dem så gott, vi har kunnat med de förändringar som finns i propositionen i förhållande till KAMU och med hänsyn tagen till de ökningarna som jag tror att alla här är ense om att de förbättrade förslagen kommer att innebära. Inte minst måste det bli ett ökat intresse från alla dem som är medlemmar i försäkringskassor. Flera talare har varit inne på att dessa nu utgör en mycket liten andel eller i varje fall en minoritet av eleverna i arbetsmarknadsutbildningen. Jag tror att en av grunderna till att flertalet i den här kammaren vill förorda en inkomstbortfallsprincip är att man anser att det med en sådan princip kommer att bli ett betydligt ökat

intresse från de kassaförsäkrade arbetslösa. Detta måste naturligtvis finnas med i beräkningarna.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Leijon medger nu i sin replik att samhällets kostnader på en rad områden faktiskt minskar genom AMU-utbildningen, men hon säger samtidigt att det inte är möjligt att tillgodoräkna detta på de övriga områdena. KAMU har uppskattat dessa minskade kostnader till 100 milj. kr. och även om det inte finns ett tekniskt bokföringssystem som klarar det, är det uppenbart att – jag tror att statsrådet måste medge det – kostnaderna ökar på ett område samtidigt som de minskar på ett annat när människor väljer utbildning i stället för kontant arbetslöshetsstöd t. ex.

Jag är väl medveten om att man inte kan utnyttja utbildningsplatserna till 100 %. Det finns en stor marginal framför allt i de områden där behovet av arbetsmarknadsutbildning är störst och där 50, 60, 70 % av platserna utnyttjas. Där hade man ledig kapacitet under fjolåret när ändå deltagandet i utbildningen var stort. I år är det betydligt mindre.

Vi känner starkt ansvaret och samspelet mellan utgifterna och reformerna. Vi måste också ta ansvaret även om regeringen, som statsrådet Leijon säger, har gjort så gott den kan men enligt vår mening ändå inte fått ekvationen att stämma. Jag kan nu i min andra replik konstatera att statsrådet Leijon inte på någon punkt har påstått att uppgifterna i mitt huvudanförande eller i min förra replik var felaktiga när det gäller t. ex. samhällsbesparingar, lönebasen för avgiftsuttaget eller skatteeffekten, där statsrådet har räknat på 25 % och KAMU på 50 %, inbegripet även kommuner och landsting; man kan ju inte gärna bortse från den biten.

Riksrevisionsverket har enligt herr Fagerlund ifrågasatt KAMU:s siffror. Jag har inte kunnat se någon anledning att göra detta, eftersom KAMU har räknat på kostnaderna för varje plats som finns i detta land, en nivå som vi inte gärna kan uppnå.

Herr talman! Mitt intryck av dagens meningsutbyte är att det – även om regeringen har gjort, som statsrådet uttryckte saken, så gott man kan – finns mycket starka skäl för att tro att regeringen inte har räknat rätt. Man har föreslagit ett avgiftssystem som medför en betydande överavgift.

Herr EKINGE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Såsom herr Nilsson i Tvärålund framhöll är det självklart att det måste finnas ett samspel mellan inkomster och utgifter, mellan åtaganden och förväntningar. Allt måste räknas in. Om man gör det, kan man inte komma fram till den bedömning regeringen gjort i den här frågan. Jag kan nöja mig med vad herr Nilsson sade på den här punkten.

Jag måste emellertid få ta upp frågan om att beräkningar är så svåra

att göra, och det kan jag också ha förståelse för. Men kostnadsberäkningarna fluktuerar mellan 200 och 800 kr. Det förefaller att vara ett ganska stort gap där emellan. Att KAMU:s beräkningar har stannat på 300 kr. gör det angeläget att få veta litet mera kring denna stora differens. Att svårigheterna skulle vara så utomordentligt stora, stärker mig i min övertygelse att det inte för närvarande finns någon som helst grund för att gå längre än till 0,25 %.

Med anledning av herr Nordgrens uttalande skulle jag vilja säga att pålagorna på mindre och medelstora företag är stora. Herr Nordgren anser att vi måste hitta en annan väg. Ja, men inte heller herr Nordgren har hittat någon annan väg. Detta är vårt gemensamma dilemma. Man kan inte bara säga att vi inte skall öka arbetsgivaravgiften. Vi måste då finna en ny väg. Stannar vi vid att bara säga nej har vi ändå inte löst problemet. Jag delar bekymren tillsammans med herr Nordgren på denna punkt.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Det förvånar mig mycket att herr Ekinge inte kan förstå varför variationerna i kostnaden per elevplats är så stora. Vi har ju många olika typer av kurser inom arbetsmarknadsutbildningens ram. Vi har ALU-kurser som skall ge en orientering om arbetsmarknaden för dem som skall gå vidare bl. a. till yrkesutbildning, vi har preparandkurser och vi har kvalificerade yrkeskurser på mycket hög nivå. Det är väl inte så konstigt att variationerna i kostnaden per elevplats blir mycket stora. Jag har redovisat i faktiska siffror att variationerna uppgår till mellan 200 och 800 kr. per elevvecka.

Beräkningen av ökningen av antalet elever i bristyrkesutbildning är en av de punkter där regeringen skiljer sig från KAMU. Var hamnar kostnaden per elevvecka för denna utbildning vid en realistisk bedömning? Med kunskap om vilka typer av kurser som ingår i bristyrkesutbildning bör det vara rimligt att man inte lägger sig på den lägsta nivån.

Till herr Nilsson i Tvärålund vill jag säga att det inte bara låter bra att tala om att samhället får intäkter genom detta, det är också en faktisk realitet. Men det vi i dag har att diskutera är dessa bokföringsproblem. Det är frågan om hur stort anslag vi skall ha från statsbudgeten och det är frågan om hur stort avgiftsuttag vi skall göra från arbetsgivarna. Detta är tekniska bokföringsfrågor, men samhällets intäkter är den realitet vi har att bedöma här i dag.

Herr Nordgren efterlyste ett bättre system för kostnadsfördelningen, och om jag minns rätt beklagade också herr Ekinge att vi inte hade ett bättre system. Man kan kanske beklaga att vi inte har möjligheter att på olika enskilda samhällsområden studera verkningarna av en reform som denna, men det kan vi inte göra när det gäller andra reformer heller. Vi kan inte räkna in vad en vägförbättring kostar i minskade sjukvårdsgifter o. d. Det är någonting som vi tyvärr får finna oss i.

Jag vet inte vad herr Ekinge och herr Nilsson i Tvärålund har tänkt sig att göra fram emot våren nästa år, om det visar sig att deras be-

Nr 84

Tisdagen den
20 maj 1975

räkningar inte var de riktiga. Man har sagt att arbetsgivaravgiften skall finansiera dessa reformkostnader. Kommer man då att föreslå en retroaktiv höjning av arbetsgivaravgiften?

Herr andre vice talmannen anmälde att herrar Ekinge och Nilsson i Tvärålund anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående utskottsbetänkanden till morgondagens sammanträde.

§ 4 Herr andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle utbildningsutskottets betänkande nr 17 och näringsutskottets betänkande nr 29 uppföras närmast efter inrikesutskottets betänkande nr 14.

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 00.13.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert